

Evaluatie SEKW

Subsidieregeling experimenten en
kennisoverdracht wonen 2013

Opdrachtgever: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rotterdam, 24 november 2021

Evaluatie SEKW

Subsidieregeling experimenten en kennisoverdracht wonen 2013

Opdrachtgever: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Michel Briene
Elvira Meurs
Robert Kievit
Erik van Ossenbruggen
Frank de Gouw

Rotterdam, 24 november 2021

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding	11
1.2 Doel en vraagstelling	12
1.3 Leeswijzer	12
2 Werkwijze	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Bepalen van doeltreffendheid en doelmatigheid	13
2.3 Onderzoeksmethodiek	14
3 Grondslagen van de SEKW	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Juridische grondslag	16
3.2.1 De Kaderwet en het Kaderbesluit	16
3.2.2 Het Kaderbesluit en subsidieverstrekking	16
3.2.3 Het Kaderbesluit en subsidievaststelling	18
3.3 Inhoudelijke en financiële grondslag	19
3.3.1 De Rijksbegroting	19
3.3.2 De inhoudelijke grondslag vanuit de Rijksbegroting	21
3.3.3 De financiële grondslag in de Rijksbegroting	22
3.4 Conclusies	22
4 Subsidies via de SEKW	23
4.1 Subsidies voor het bouwen, het wonen en de woonomgeving	23
4.2 Conclusies	25
5 Doeltreffendheid van de SEKW	27
5.1 Inleiding	27
5.2 Bepalen van de doeltreffendheid	27
5.3 Inhoudelijke doeltreffendheid	27
5.4 Conclusies	28
6 Doelmatigheid van de SEKW	29
6.1 Inleiding	29
6.2 Bepalen van de doelmatigheid	29
6.3 Doelmatigheid van de bedrijfsvoering	29
6.4 Inhoudelijke doelmatigheid	31
6.5 Conclusies	32
7 Conclusie en aanbevelingen	33
7.1 Conclusie	33
7.2 Aanbevelingen	33
Bijlagen	35
Bijlage 1: Evaluatiekader	36
Bijlage 2: Factsheet	37
Bijlage 3: Subsidieaanvraagformulier	39
Bijlage 4: Memo subsidieaanvraag	47
Bijlage 5: Memo subsidievaststelling	50
Bijlage 6: Lijst met geïnterviewden	53

Samenvatting

Aanleiding en doel

Op grond van de Subsidieregeling Experimenten en Kennisoverdracht Wonen 2013 (hierna: SEKW) kunnen subsidies worden verstrekt aan rechtspersonen die experimenten of kennisoverdrachtactiviteiten uitvoeren met betrekking tot 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving'. De subsidieregeling kent de volgende vier operationele doelstellingen:

- het scheppen van randvoorwaarden voor een [goed functionerende woningmarkt](#);
- het versterken van de [positie van de woonconsument](#);
- het bevorderen van de [kwaliteit van de leefomgeving](#);
- het waarborgen van de minimale [kwaliteit van gebouwen](#) en het verbeteren van de kwaliteit van gebouwen, met inbegrip van het [stimuleren van energiebesparing](#).

De SEKW liep oorspronkelijk van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2015, maar is verlengd tot en met 31 december 2021. Het ministerie van BZK overweegt voortzetting van de SEKW. Voor een eventuele tweede verlenging van SEKW is een evaluatie gewenst en voorgeschreven. Het ministerie van BZK heeft als verantwoordelijk beleidsdepartement aan Vanberkel Professionals met Ecorys als onderaannemer opdracht gegeven om de evaluatie uit te voeren.

De evaluatie heeft als doel om inzicht te verkrijgen in de doeltreffendheid en doelmatigheid van de verleende subsidies binnen de SEKW en het proces van subsidieverlening in de jaren 2017 tot heden. In de periode van 2017 tot en met 2021 is op basis van de SEKW voor €79,8 miljoen aan 268 subsidies verstrekt.

Werkwijze

Om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de SEKW te onderzoeken is een steekproef getrokken uit het totale aantal subsidies, om daarmee een representatief beeld te krijgen van de SEKW als geheel. Voor de geselecteerde subsidies is een dossieronderzoek uitgevoerd en zijn tevens interviews afgenomen met de betrokken organisaties, zoals de dossierhouder vanuit het ministerie van BZK en de subsidieontvanger. De verzamelde informatie is verwerkt in factsheets die vervolgens zijn gebruikt als basis voor de beoordeling van de doeltreffendheid en de doelmatigheid.

Naast het analyseren van de verschillende, geselecteerde subsidies zijn gesprekken gevoerd met betrokkenen binnen het ministerie van BZK om inzicht te verkrijgen in de wijze waarop de SEKW als instrument wordt gebruikt en de wijze waarop het proces van subsidieaanvraag tot -vaststelling verloopt. De betreffende gesprekken hebben het tevens mogelijk gemaakt om de SEKW vanuit de organisatie van het ministerie van BZK te bezien, de SEKW als onderdeel van de Rijksbegroting te beschouwen en inzicht te verkrijgen in de doelmatigheid van de bedrijfsvoering.

Grondslagen van de SEKW

Juridische grondslag

De SEKW is op 1 juli 2013 ontstaan als regeling voor ‘experimenten en kennisoverdrachtactiviteiten op het terrein van het rijksbeleid met betrekking tot het bouwen, het wonen en de woonomgeving’. De SEKW valt onder de wet- en regelgeving met betrekking tot het verstrekken van subsidies op het terrein van het ministerie van BZK: De SEKW is gebonden aan de bepalingen die zijn vastgelegd in Kaderwet overige BZK-subsidies (hierna: Kaderwet) en in het Kaderbesluit BZK-subsidies (hierna: Kaderbesluit). In de Kaderwet zijn enkele algemene bepalingen vastgelegd, waaronder een bepaling inzake de activiteiten waarvoor subsidie kan worden verstrekt.

In het Kaderbesluit zijn in principe alle uitvoerende elementen van de subsidieverstrekking vastgelegd, inclusief bepalingen betreffende misbruik en oneigenlijk gebruik. Op grond van artikel 11 van het Kaderbesluit moet een subsidieaanvraag worden ingediend met gebruikmaking van een daartoe beschikbaar gesteld subsidieaanvraagformulier. Het Kaderbesluit (artikel 12, artikel 13) benoemt tevens verschillende gronden voor het afwijzen van een subsidieaanvraag.

Het ministerie van BZK maakt voor het beoordelen van een subsidieaanvraag aan de bepalingen van het Kaderbesluit gebruik van een *inhoudelijke toets en risicoanalyse*. De inhoudelijke toets en risicoanalyse bij het beoordelen van de subsidieaanvraag kent verschillende vragen die kunnen leiden tot het afwijzen van een subsidieaanvraag en vindt plaats voorafgaand aan het verlenen van een subsidie. De inhoudelijke toets voorziet echter niet in een toets op alle bepalingen van het Kaderbesluit en de praktijk wijst uit dat verschillende toetsen onvoldoende (expliciet) worden uitgevoerd. De ‘aannemelijkheid en redelijkheid’ van de subsidiabele kosten wordt bijvoorbeeld niet expliciet getoetst. Daarnaast wijst de praktijk uit dat verschillende toetsen onvoldoende worden uitgevoerd. De inhoudelijke toets bevat bijvoorbeeld de vraag of de activiteiten voldoende bijdragen aan de doelstelling van de subsidie. De praktijk wijst echter uit dat de beleidsmedewerkers binnen het ministerie van BZK, die verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van de toets, over het algemeen niet op de hoogte zijn van de operationele doelstellingen van de SEKW.

Het ministerie van BZK maakt voor het beoordelen van de aanvraag tot subsidievestiging eveneens gebruik van een *inhoudelijke toets*. De inhoudelijke toets voorziet in een toets op alle bepalingen uit artikel 24 van het Kaderbesluit.

Inhoudelijke en financiële grondslag

Het ministerie van BZK voert een regierol voor wat betreft het realiseren van de algemene doelstellingen uit onder andere artikel 3 en 4 van de Rijksbegroting van het ministerie van BZK. De algemene doelstellingen zijn als volgt geformuleerd:

- Artikel 3. Woningmarkt: ‘Een vrij toegankelijke, vraaggerichte woningmarkt met steun voor degenen die dat nodig hebben’.
- Artikel 4. Energietransitie gebouwde omgeving en bouwkwaliteit: ‘Stimuleren van een goede kwaliteit van de gebouwde omgeving op de aspecten duurzaamheid, energiezuinigheid, veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid en toegankelijkheid’.

In de SEKW zijn vier operationele doelstellingen vastgelegd die betrekking hebben op ‘het bouwen, het wonen en de woonomgeving’ in Nederland. In de praktijk wordt de SEKW gebruikt onder artikelen 3 en 4 van de Rijksbegroting. De doelstellingen die zijn geformuleerd onder de betreffende artikelen (zie eerder) zijn in lijn met de operationele doelstellingen die zijn geformuleerd voor de SEKW. De praktijk wijst uit dat de SEKW wordt ingezet als instrument voor het verstrekken van subsidies voor activiteiten die bijdragen aan de beleidsthema’s die zijn vastgesteld in artikel 3 en 4 van de Rijksbegroting. In de inhoudelijke beoordeling en risicoanalyse wordt getoetst in hoeverre ‘de beoogde activiteiten passen binnen de beleidslijnen van het ministerie van BZK’.

De subsidieaanvragen worden niet expliciet getoetst aan de operationele doelstellingen van de SEKW. Het feit dat de operationele doelstellingen van de SEKW breed zijn geformuleerd, maakt dat vrijwel alle subsidies in enige mate een bijdrage leveren aan de operationele doelstellingen. De betreffende werkwijze geeft beleidsmedewerkers de flexibiliteit om subsidies te verstrekken voor activiteiten die bijdragen aan de beleidsthema's waarmee zij bezig zijn, maar zorgt tevens voor een beperkte en minder transparante inhoudelijke sturing.

Subsidies via de SEKW

Het ministerie van BZK heeft in de betreffende periode voor ongeveer €79,8 miljoen aan subsidies verstrekt via de SEKW. De thema's Energietransitie gebouwde omgeving en Bouwregelgeving vertegenwoordigden een waarde van €40,0 miljoen respectievelijk €27,0 miljoen aan subsidies. Het ministerie van BZK verstreekte €12,8 miljoen aan subsidie onder het thema Wonen.

De praktijk wijst uit dat een aanzienlijk deel van de subsidies een structureel of meerjarig karakter heeft. Daarbij kan het gaan om een subsidie voor een meerjarig programma of een subsidie aan een instelling of organisatie op basis van een jaarprogramma. De doelstellingen bij meerjarige en structurele subsidies zijn over het algemeen niet SMART-geformuleerd, waardoor meer sprake is van een inspanningsverplichting dan van een resultaatverplichting. Het structurele of meerjarige karakter zorgt voor een beperkte budgetflexibiliteit voor het ministerie van BZK. Tegelijkertijd zorgt het niet SMART formuleren van de doelstellingen voor beperktere sturingsmogelijkheden.

Daarnaast wijst de praktijk uit dat de meeste subsidies nadrukkelijk gericht zijn op kennisontwikkeling en -overdracht. De kennisontwikkeling kan plaatsvinden via een onderzoek of een experiment. Voor verschillende subsidies, waar kennisoverdracht niet als vanzelfsprekend onderdeel van de subsidie kan worden beschouwd, is echter niet altijd aandacht voor het overdragen van kennis, hetgeen samenhangt met het ontbreken van een toets daaromtrent bij het beoordelen van de subsidieaanvraag. Oftewel, indien een subsidie gericht is op kennisontwikkeling wordt niet altijd direct meegenomen in welke mate en op welke wijze overgegaan kan worden tot kennisoverdracht. Bovendien wordt in de SEKW niet gesproken over kennisontwikkeling, terwijl vrijwel alle subsidies of gesubsidieerde activiteiten een bijdrage leveren aan kennisontwikkeling. De 'term' kennisontwikkeling ontbreekt derhalve onterecht in de SEKW.

Doeltreffendheid van de SEKW

De inhoudelijke doeltreffendheid van de SEKW is bepaald door per subsidie de volgende vragen te beantwoorden aan de hand van een driepuntschaal, namelijk 'volledig', 'deels' en 'niet'.

- In hoeverre dragen de gerealiseerde resultaten van de activiteiten waarvoor de subsidie is aangevraagd bij aan de doelstellingen van de aangevraagde subsidie (output)?
- In hoeverre dragen de gesubsidieerde activiteiten bij aan de operationele doelstellingen van de SEKW (outcome)?

De doeltreffendheid van de verstrekte subsidies is in hoge mate afhankelijk van de Rijksbegroting en de daarbij behorende beleidsthema's. De keuzes die zijn gemaakt in de Rijksbegroting zijn immers bepalend voor de thema's/ onderwerpen die door het ministerie worden gesubsidieerd, onder andere via de SEKW. Voor de Rijksbegroting (artikel 3 en 4) zijn algemene doelstellingen opgesteld, die vergelijkbaar zijn met de vier operationele doelstellingen van de SEKW. Opgemerkt dient te worden dat de algemene doelstellingen onder artikel 3 en 4 en de operationele doelstellingen van de SEKW zeer ruim zijn geformuleerd, waardoor bij de inhoudelijke toets en risicoanalyse bij het beoordelen van de subsidieaanvraag de lat derhalve niet hoog wordt gelegd.

De SEKW als doeltreffend instrument

De evaluatie van de subsidies laat zien dat de doelstellingen per subsidie vrijwel altijd ‘volledig’ worden behaald. Omdat de doelstellingen per subsidie worden behaald kan voor de SEKW als geheel worden geconcludeerd dat eveneens sprake is van doeltreffendheid. De SEKW als geheel kan immers worden gezien als de som der delen.

De SEKW is bovendien doeltreffend indien het instrument bijdraagt aan het behalen van de operationele doelstellingen van de SEKW. Omdat vooraf wordt getoetst of de gesubsidieerde activiteiten passen binnen de beleidslijnen van het ministerie van BZK en van daaruit bijdragen aan de operationele doelstellingen van de SEKW is sprake van doeltreffendheid: de gesubsidieerde activiteiten dragen vrijwel altijd ‘volledig’ bij aan de operationele doelstellingen van de SEKW. Vanwege de beperkte inhoudelijke sturing en het ontbreken van monitoring kan echter niet worden vastgesteld in welke mate de operationele doelstellingen als gevolg van de gesubsidieerde activiteiten worden behaald. Daarbij komt dat externe factoren invloed hebben op de resultaten.

Om de doeltreffendheid te vergroten zou het opschalen van experimenten en/of het overdragen van kennis versterkt moeten worden, hetgeen past bij de bedoeling van de SEKW en de rol van het ministerie van BZK.

Doelmatigheid van de SEKW

De doelmatigheid is bepaald door onderscheid te maken tussen twee typen doelmatigheid:

- Doelmatigheid van de bedrijfsvoering;
- Inhoudelijke doelmatigheid.

Het bepalen van de doelmatigheid van beleid is in een weerbarstige maatschappelijke werkelijkheid over het algemeen bijzonder ingewikkeld en complex¹. Voor het bepalen van de doelmatigheid van de SEKW geldt dat des te meer, omdat de gesubsidieerde activiteiten zeer uiteenlopend van aard zijn, de gesubsidieerde activiteiten niet eenduidig gemonitord kunnen worden, de effecten van de gesubsidieerde activiteiten vaak indirect zijn en doorgaans geen benchmarkgegevens beschikbaar zijn.

De gehanteerde werkwijze voor het bepalen van de doelmatigheid is, in het licht van de benoemde beperkende factoren en complexiteit, de beste mogelijke oplossing. Om deze reden moeten de conclusies die in de evaluatie met betrekking tot doelmatigheid worden getrokken als ‘bij benadering’ worden beschouwd.

Doelmatigheid van de bedrijfsvoering

Het proces van subsidieaanvraag tot -vaststelling en de wijze waarop wordt getoetst zorgen ervoor dat de SEKW als subsidie-instrument flexibel kan worden ingezet door beleidsmedewerkers van het ministerie van BZK. De beleidsmedewerker toetst impliciet in hoeverre de subsidieaanvraag past bij de beleidsthema's die zijn vastgelegd in artikel 3 en 4 van de Rijksbegroting, de beleidsthema's voor de betrokken directie en de beleidsthema's voor de betrokken beleidsmedewerker.

Daarnaast zorgt het verstrekken van opdrachten in plaats van het verlenen van een subsidie voor een proces, waarin een opdracht moet worden geformuleerd, een inkoopproces moet worden ingericht en de betreffende opdracht moet worden begeleid en beoordeeld vanuit het ministerie van BZK. Daarbij wordt het ministerie van BZK voor wat betreft het verstrekken van opdrachten afhankelijk van relevante wet- en regelgeving, zoals het aanbestedingsrecht. Het instrument SEKW lijkt hierbij in de uitvoering vanuit het perspectief van de doelmatig van de bedrijfsvoering

¹ Algemene Rekenkamer (2021), Inzicht in kwaliteit – Operatie geslaagd?

doelmatiger te zijn. Indien de keuze voor het verlenen van een subsidie vanuit een breder perspectief wordt vergeleken met het verstrekken van een opdracht, dan moet de doelmatigheid van de bedrijfsvoering afgezet worden tegen potentiële neveneffecten. Daarbij kan worden gedacht aan het niet benutten van voordelen bij het aanbesteden van opdrachten, zoals een betere prijskwaliteitverhouding als gevolg van concurrentie, meer innovatief vermogen en meer inclusiviteit.

Inhoudelijke doelmatigheid

De inhoudelijke doelmatigheid van de SEKW is bepaald door per subsidie de volgende vragen te beantwoorden aan de hand van een driepuntschaal, namelijk 'volledig', 'deels' en 'niet':

- de gesubsidieerde activiteiten kunnen enkel door de betreffende instelling of organisatie op de voorgestelde wijze worden uitgevoerd (oftewel kunnen niet worden aanbesteed);
- de gesubsidieerde activiteiten kunnen niet worden uitgevoerd zonder de subsidie en derhalve sprake is van marktfalen;
- de gesubsidieerde activiteiten worden tegen zo laag mogelijke kosten uitgevoerd.

De evaluatie van de subsidies wijst uit dat de eerste vraag voor 42 van de onderzochte subsidies (75%) met 'volledig' beantwoord kan worden. Indien het subsidiebedrag wordt beschouwd, dan wordt zichtbaar dat 97% als 'volledig' doelmatig beschouwd kan worden. De instellingen of organisaties die subsidies ontvangen zijn over het algemeen stichtingen zonder winstoogmerk. Daarnaast wijst de evaluatie uit dat voor de meeste subsidies de gesubsidieerde activiteiten door de betreffende organisatie of instelling niet kunnen worden uitgevoerd zonder een subsidie (de tweede vraag). Een aantal van de betreffende organisaties is bovendien voor haar voortbestaan afhankelijk van de subsidie.

Als laatste wijst de evaluatie uit dat de derde vraag voor vrijwel alle subsidies (95%) met 'volledig' beantwoord kan worden. Voor een enkele subsidie is de vraag met 'deels' beantwoord, omdat op basis van het gesprek met de beleidsmedewerker of de subsidieontvanger is geconcludeerd dat de uitvoering van de activiteiten doelmatiger plaats had kunnen vinden, bijvoorbeeld als gevolg van de beperkte continuïteit in bemensing. Als onderdeel van de inhoudelijke toets en de risicobeoordeling bij het beoordelen van de subsidieaanvraag en de inhoudelijke toets bij het vaststellen van de subsidie wordt tevens ingegaan op de vraag in hoeverre de subsidie doelmatig is gebruikt. Deze vraag vloeit voort uit het betreffende artikel uit het Kaderbesluit 'toetsen op aannemelijkheid en redelijkheid'.

De SEKW als overwegend doelmatig instrument

De doelmatigheid op SEKW niveau kan worden bepaald door vast te stellen welk aandeel van de subsidies als doelmatig wordt aangemerkt en door het subsidiebedrag te beschouwen. Van de geselecteerde subsidies zijn 47 subsidies (95%) 'volledig' doelmatig, hetgeen tevens doorwerkt op de doelmatigheid op het niveau van de SEKW. Indien het subsidiebedrag wordt beschouwd, dan wordt zichtbaar dat 99% als 'volledig' doelmatig beschouwd kan worden. De SEKW kan derhalve als een overwegend doelmatig instrument worden beschouwd.

Conclusie en aanbevelingen

De SEKW is als subsidieregeling overwegend doeltreffend en doelmatig. Daarbij dient de SEKW bovendien een belangrijk doel: het uitvoeren van experimenten of kennisoverdrachtactiviteiten met betrekking tot 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving'. De opgaven met betrekking tot 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving' blijven in de (nabije) toekomst belangrijk, waarbij de betrokkenheid van de Rijksoverheid onverminderd blijft gevraagd. De evaluatie geeft aanleiding om de SEKW als subsidieregeling te continueren. Desalniettemin zijn er wel optimalisaties in de uitvoeringspraktijk te benoemen:

1) De (inhoudelijke) toetsing moet de doeltreffendheid en de doelmatigheid verhogen

De (expliciete) inhoudelijke toetsing van de gesubsidieerde activiteiten is beperkt, hetgeen enerzijds flexibiliteit oplevert voor de betrokken beleidsmedewerker, maar anderzijds de inhoudelijke sturing minder eenvoudig maakt. Om deze reden is het aan te bevelen om de inhoudelijke toets die reeds (impliciet) worden uitgevoerd bij het beoordelen van de subsidieaanvraag en het vaststellen van de subsidie aan te scherpen en te versterken. De volgende vragen dienen expliciet door de betreffende beleidsmedewerker te worden beantwoord, omdat daar in de praktijk onvoldoende op wordt getoetst:

- a. In hoeverre dragen de gesubsidieerde activiteiten bij aan de operationele doelstellingen van de SEKW?
- b. In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten enkel door de betreffende organisatie of instelling op de voorgestelde wijze worden uitgevoerd?
- c. In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten niet worden uitgevoerd zonder de subsidie en derhalve sprake is van marktfalen?
- d. In hoeverre zijn of worden de gesubsidieerde activiteiten tegen zo laag mogelijke kosten uitgevoerd?

De antwoorden op de vragen kunnen worden gebruikt als motivering om een subsidie toe te kennen, maar tevens een reden zijn voor het afwijzen van de subsidie en derhalve moeten worden vastgelegd in de afwijzingsgronden. Hierbij verdient met name vraag b) bij een mogelijke continuering aandacht omdat deze toets nog niet in het Kaderbesluit is opgenomen.

2) De interne en externe bekendheid van de SEKW en het Kaderbesluit vergroten

De inhoudelijke toets en risicobeoordeling bij de subsidieaanvraag en de inhoudelijke toets bij de subsidievaststelling zijn verplicht. De praktijk wijst echter uit dat de bekendheid met de SEKW, de operationele doelstellingen van de SEKW en het Kaderbesluit onder beleidsmedewerkers van het ministerie van BZK beperkt is. Daaruit kan worden afgeleid dat de inhoudelijke toetsen niet altijd of niet bewust worden uitgevoerd. Om deze reden wordt aanbevolen om de bekendheid van de SEKW en het Kaderbesluit intern te verbeteren en de inhoudelijke toetsen beter in de organisatie in te bedden.

Daarnaast wijst de praktijk uit dat de bekendheid van de SEKW onder subsidieontvangers eveneens beperkt is. De subsidieontvangers geven aan niet op de hoogte te zijn van de SEKW en de operationele doelstellingen van de SEKW. Omdat de SEKW als instrument momenteel hoofdzakelijk wordt gebruikt om vanuit het ministerie van BZK de beleidsdoelstellingen van het ministerie te realiseren, is het niet direct noodzakelijk om de externe bekendheid te vergroten. De behoefte aan een instrument om activiteiten die bijdragen aan de beleidsdoelstellingen van het ministerie van BZK te financieren zal blijven bestaan. Voor de toekomst is het echter wel aan te bevelen om te onderzoeken of de SEKW als subsidieregeling het passende instrument daarvoor is en/of de externe bekendheid en de toegankelijkheid vergroot dient te worden in het kader van concurrentie, innovatie en inclusiviteit.

3) De kennisoverdracht expliciteren en vergroten

De bijdrage van gesubsidieerde activiteiten aan de operationele doelstellingen van de SEKW is tevens afhankelijk van de mate waarin een experiment wordt opgeschaald of kennisoverdracht plaatsvindt. Het opschalen van een experiment of het maximaliseren van kennisoverdracht is niet altijd onderdeel van de doelstellingen van de subsidie. Om deze reden is het aan te bevelen om bij het verstrekken van de subsidie tevens doelstellingen daaromtrent vast te leggen en/of expliciet te toetsen in welke mate en op welke wijze experimenten of kennisoverdracht plaatsvinden. Daarbij is het mogelijk om gebruik te maken van artikel 4 lid 1 van de Kaderwet, die de mogelijkheid schept om eisen te stellen aan de openbaarmaking van de resultaten. Het is bijvoorbeeld denkbaar om in de subsidiebeschikking expliciet op te nemen dat alle resultaten openbaar gemaakt moeten worden en kosteloos ter beschikking moeten worden gesteld. De resultaten zijn immers met publiek geld tot stand gebracht.

4) Het toevoegen van de term 'kennisontwikkeling'

De Rijksbegroting spreekt over 'onderzoek en kennisoverdracht'. De SEKW is gericht op 'experimenten en kennisoverdracht'. De praktijk wijst uit dat de subsidies die onder de SEKW verstrekt zijn over het algemeen betrekking hebben op kennisontwikkeling en kennisoverdracht. De term kennisontwikkeling zou daarom ook expliciet moeten worden toegevoegd aan de subsidieregeling.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het beleidsterrein Wonen kent verschillende opgaven

Wonen is een beleidsterrein met een sterk multidisciplinair karakter. Binnen het Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen (DGBRW) van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zetten meerdere beleidsdirecties, waaronder de directies Bouwen en energie, Wonen en Woningbouw, zich in om ervoor te zorgen dat er in Nederland sprake is van een goed functionerende woningmarkt, een kwalitatief hoogwaardige woningvoorraad en leefomgeving en passende energieprestaties van de gebouwde omgeving.

Deze bijdrage van het ministerie van BZK is vanuit meerdere maatschappelijke opgaven noodzakelijk. Voorbeelden daarvan zijn onder meer de toenemende spanning op de woningmarkt en de noodzaak om de woningvoorraad te verduurzamen. Van daaruit heeft Nederland een forse woningbouwopgave en is verbetering van de energieprestaties van gebouwen en de gebouwde omgeving nodig, bijvoorbeeld door toepassing van innovatieve methoden van energieopwekking en/of isolatie.

De vrije marktwerking maakt dat er in verschillende gevallen geen adequaat antwoord op de voorliggende opgaven tot stand komt, met name wanneer er nog geen sprake is van innovaties die zich bewezen hebben. Daarnaast kan er sprake zijn van asymmetrische informatie: niet alle kennis over het verbeteren van de woningmarkt, de gebouwde omgeving en de leefomgeving is overal beschikbaar en toepasbaar.

Subsidieregeling Experimenten en Kennisoverdracht Wonen 2013

Eén van de beleidsinstrumenten die het ministerie van BZK inzet is het verstrekken van subsidie aan rechtspersonen die experimenten of kennisoverdrachtactiviteiten uitvoeren met betrekking tot 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving'. De subsidieregeling kent de volgende vier operationele doelstellingen:

- het scheppen van randvoorwaarden voor een [goed functionerende woningmarkt](#);
- het versterken van de positie van de woonconsument;
- het bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving;
- het waarborgen van de minimale [kwaliteit van gebouwen](#) en het verbeteren van de kwaliteit van gebouwen, met inbegrip van het [stimuleren van energiebesparing](#).

Het verstrekken van subsidies is mogelijk op grond van de Subsidieregeling Experimenten en Kennisoverdracht Wonen 2013 (hierna: SEKW). De SEKW liep oorspronkelijk van 1 januari 2013 tot en met 31 december 2015², maar is verlengd tot en met 31 december 2021.

Mogelijke nieuwe verlenging van de SEKW

Het ministerie van BZK overweegt voortzetting van de SEKW. Voor een eventuele tweede verlenging van SEKW met ingang van 1 januari 2022 is een evaluatie gewenst en voorgeschreven. De wettelijke basis hiervoor ligt in de Comptabiliteitswet 2016 (art.4.10).

² De regeling is in 2016 geëvalueerd over de periode 1 januari 2013 tot en met 31 december 2015. Op basis van de betreffende evaluatie is besloten om de looptijd van de SEKW met vijf jaar te verlengen tot en met 31 december 2021 (Staatscourant Nr. 68284 van 21 december 2016)

1.2 Doel en vraagstelling

Het ministerie van BZK heeft als verantwoordelijk beleidsdepartement aan Vanberkel Professionals met Ecorys als onderaannemer opdracht gegeven om de evaluatie uit te voeren. Het doel van de evaluatie is als volgt geformuleerd:

Het verkrijgen van inzicht in de doeltreffendheid en doelmatigheid van de verleende subsidies binnen de SEKW en het proces van subsidieverlening in de jaren 2017 tot heden.

1.3 Leeswijzer

- In hoofdstuk 2 wordt de **methodiek**, die is gehanteerd om de voorliggende evaluatie uit te voeren toegelicht.
- In hoofdstuk 3 worden de **grondslagen** van de SEKW geduid. De juridische grondslag is gelegen in de Kaderwet, het Kaderbesluit en de Subsidieregeling. De inhoudelijke en financiële grondslag is te vinden in de Rijksbegroting.
- In hoofdstuk 4 komt de **werking en het gebruik** van de SEKW in de praktijk aan bod. Hoeveel subsidies zijn verstrekt? Welke instellingen of organisaties hebben subsidies ontvangen?
- In hoofdstuk 5 wordt inzicht gegeven in de **doeltreffendheid** van de SEKW en de inhoudelijke doeltreffendheid van de verschillende subsidies. Om de doeltreffendheid vast te kunnen stellen is gekeken naar de mate waarin de operationele doelstellingen van de SEKW en de doelstellingen van de subsidie gerealiseerd zijn.
- In hoofdstuk 6 wordt inzicht gegeven in de **doelmatigheid** van de bedrijfsvoering en de inhoudelijke doelmatigheid van de subsidies.
- In hoofdstuk 7 zijn op basis van de **conclusies** die zijn getrokken in hoofdstuk 3, 4, 5 en 6 verschillende **aanbevelingen** geformuleerd voor mogelijke wijzigingen of bijstellingen van de huidige SEKW.

2 Werkwijze

2.1 Inleiding

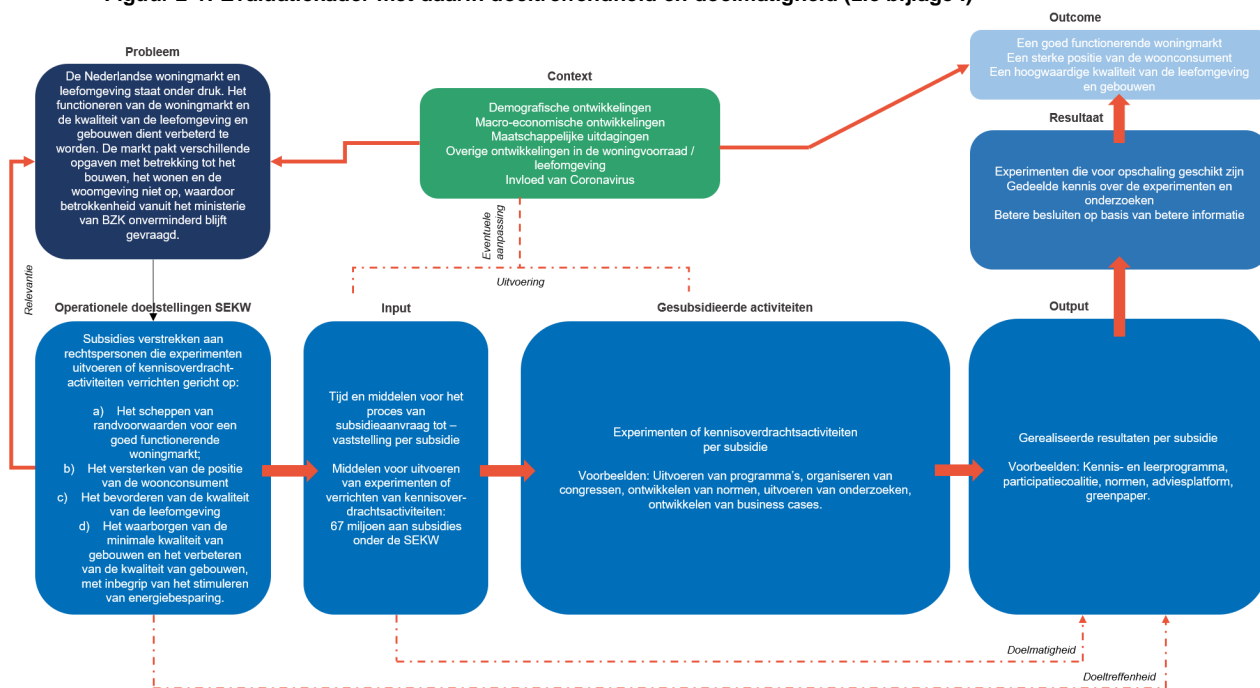
Het voorliggende hoofdstuk gaat nader in op de methodiek die is gehanteerd om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Het uitgangspunt van de methodiek is de Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE) van het Ministerie van Financiën³. Aan de hand van de RPE en een hiervan af te leiden evaluatiekader wordt in gegaan op de wijze waarop de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de SEKW als beleidsinstrument worden vastgesteld.

2.2 Bepalen van doeltreffendheid en doelmatigheid

Regeling Periodiek Evaluatieonderzoek (RPE)

De RPE 2018 geeft het kader weer waaraan een beleidsevaluatie dient te voldoen. Daarbij dient gekeken te worden naar de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het beleid. In de RPE wordt echter de (verandering in de) context niet meegenomen. In de voorliggende evaluatie is de context wel betrokken. De onderstaande figuur geeft het evaluatiekader van Ecorys, waarin de verschillende voor de RPE verplichte onderdelen zijn vastgelegd en waarin de context is meegenomen.

Figuur 2-1: Evaluatiekader met daarin doeltreffendheid en doelmatigheid (zie bijlage I)

³ Ministerie van Financiën (2018), Regeling periodiek evaluatieonderzoek, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0040754/2018-03-27>

Doeltreffendheid

De doeltreffendheid wordt in overeenstemming met de RPE als volgt gedefinieerd:

Doeltreffendheid betreft de mate waarin de verwachte uitkomsten/resultaten gerealiseerd zijn en de gestelde doelstellingen (effecten) zijn behaald door toedoen van de subsidie. Voor het bepalen van de doeltreffendheid van de SEKW is het van belang te beoordelen in hoeverre de (operationele) doelstellingen van de regeling worden bereikt dan wel dat het aannemelijk is dat de (operationele) doelstellingen zullen worden bereikt.

Doelmatigheid

In de evaluatie wordt in overeenstemming met de RPE de volgende definitie voor doelmatigheid gebruikt:

Doelmatigheid (RPE, toelichting op artikel 2 eerste lid)

Doelmatigheid betreft de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en overige kosten binnen en buiten het departement). Beleid is doelmatig als het gewenste beleidseffect tegen zo min mogelijk kosten wordt bereikt. Indien beleid niet doeltreffend is, is beleid per definitie niet doelmatig. Onderzoek naar de doelmatigheid van beleid vergelijkt de verhouding tussen de effecten en kosten van verschillende beleidsalternatieven. Daarnaast wordt gekeken naar de doelmatigheid van de bedrijfsvoering: zoveel mogelijk output tegen zo min mogelijk input.

2.3 Onderzoeksmethodiek

De evaluatie heeft betrekking op de periode 2017 tot en met 2021. In de periode van 2017 tot en met 2021 is voor een bedrag van €79,8 mln. subsidies verstrekt⁴. Voor een efficiënte uitvoering van de evaluatie was het noodzakelijk om een steekproef te trekken uit het totale aantal subsidies⁵. De steekproeftrekking van de onderzochte subsidies is in drie stappen verlopen:

1. De subsidies zijn gegroepeerd per operationele doelstelling van de SEKW.
2. Per operationele doelstelling zijn de grootste subsidies geselecteerd oplopend tot tenminste 75% van het totale bedrag aan de subsidies, passend bij het betreffende operationele doel.
3. Vanuit de resterende subsidies (de overige 25% van het volledige subsidiebedrag onder de SEKW) zijn willekeurig verschillende subsidies geselecteerd zodat uiteindelijk circa 50% van de subsidies per operationeel doel zijn onderzocht.

De derde stap zorgt ervoor dat tevens relatief kleinere subsidies zijn betrokken in het onderzoek. De kleinere subsidies waren in de eerdere evaluatie uit 2016 niet betrokken. Een kleinere subsidie kan echter ook (naar verhouding) een omvangrijke maatschappelijke impact genereren.

Als laatste is gekeken naar de verdeling van de subsidies over de verschillende operationele doelstellingen die voor de SEKW zijn geformuleerd. Het kan bijvoorbeeld voorkomen dat een aanzienlijke deel van de subsidies betrekking heeft op één operationele doelstelling van de regeling.

⁴ Het aantal subsidies is vastgesteld op basis van een overzicht van 268 subsidies dat is aangeleverd door de financiële afdelingen van het ministerie van BZK. Het aantal subsidies is inclusief de 138 subsidies die zijn verstrekt aan Platform31 en onderdeel zijn van de evaluatie van Platform31.

⁵ De selectie heeft plaatsgevonden op alle subsidies exclusief de subsidies aan Platform31. De subsidies aan Platform31 zijn onderdeel van de evaluatie van Platform31.

Voor de subsidies die zijn geselecteerd op basis van de steekproeftrekking is een dossieronderzoek uitgevoerd, waarbij voor iedere subsidie (indien mogelijk) de afwegingsgronden, de subsidiebeschikkingen, de tussen- of jaarverslagen, de (mogelijke eerdere) evaluaties en de rapporten van de auditdiensten/ rekenkamers zijn bestudeerd. Voor de volledigheid zijn tevens interviews afgenomen met de betrokken organisaties, zoals de dossierhouder vanuit het ministerie van BZK en de subsidieontvanger. Daarbij is bovendien gesproken over de ervaringen met het proces van subsidieverlening, waarbij specifieke aandacht was voor de toegankelijkheid en de administratieve belasting.

Op basis van het dossieronderzoek en de interviews is voor iedere geselecteerde subsidie een factsheet opgesteld, waarin het evaluatiekader (zie figuur 2-1) is doorlopen en de doeltreffendheid en de doelmatigheid zijn geduid. De factsheet geeft per subsidie informatie over onder andere de doelstellingen van de subsidie, de gesubsidieerde activiteiten en de gerealiseerde resultaten. Daarnaast leidt de informatie in de factsheet tot een beoordeling van de doeltreffendheid en de doelmatigheid. Het resultaat van stap 1 tot en met 3 is een selectie van 56 subsidiebeschikkingen. Het aantal opgestelde factsheets is lager, omdat verschillende subsidies betrekking hebben op meerdere jaren. Hoewel voor de betreffende subsidies sprake is van meerdere subsidiebeschikkingen (één per jaar), is voor de overzichtelijkheid één factsheet per subsidie opgesteld. Het format voor de factsheet is opgenomen in bijlage 2.

Naast het analyseren van de verschillende, geselecteerde subsidies zijn gesprekken gevoerd met betrokkenen binnen het ministerie van BZK om inzicht te verkrijgen in de wijze waarop de SEKW als instrument wordt gebruikt en de wijze waarop het proces van subsidieaanvraag tot -vaststelling verloopt. De betreffende gesprekken hebben het tevens mogelijk gemaakt om de SEKW vanuit de organisatie van het ministerie van BZK te bezien, de SEKW als onderdeel van de Rijksbegroting te beschouwen en inzicht te verkrijgen in de doelmatigheid van de bedrijfsvoering.

3 Grondslagen van de SEKW

3.1 Inleiding

Om de werking van de SEKW goed te doorgronden is het van belang de grondslagen te overzien. Het voorliggende hoofdstuk gaat in op de grondslagen van de SEKW. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de juridische grondslag vanuit de Kaderwet en het Kaderbesluit en de inhoudelijke grondslag en de financiële grondslag, waarin wordt ingegaan op de beleidsartikelen waar de SEKW betrekking op heeft. Vanuit de grondslagen van de SEKW worden eerste bevindingen getrokken over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de SEKW. Deze volgen aan het eind van het hoofdstuk in de conclusie.

3.2 Juridische grondslag

3.2.1 *De Kaderwet en het Kaderbesluit*

De SEKW is op 1 juli 2013 ontstaan als regeling voor 'experimenten en kennisoverdrachtactiviteiten op het terrein van het rijksbeleid met betrekking tot het bouwen, het wonen en de woonomgeving'. De SEKW valt onder de wet- en regelgeving met betrekking tot het verstrekken van subsidies op het terrein van het ministerie van BZK: De SEKW is gebonden aan de bepalingen die zijn vastgelegd in de Kaderwet overige BZK-subsidies (hierna: Kaderwet) en in het Kaderbesluit BZK-subsidies (hierna: Kaderbesluit). In de Kaderwet zijn enkele algemene bepalingen vastgelegd, waaronder een bepaling inzake de activiteiten waarvoor subsidie kan worden verstrekt. Het ministerie van BZK kan op basis van de Kaderwet (artikel 2) subsidies verstrekken voor activiteiten die passen in het beleid met betrekking tot:

- a. het bevorderen voor de democratische rechtstaat;
- b. het decentraal bestuur;
- c. het management en personeelsbeleid van de openbare dienst;
- d. de Koninkrijksrelaties en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba;
- e. het bouwen, het wonen en de woonomgeving.

In het Kaderbesluit zijn in principe alle uitvoerende elementen van de subsidieverstrekking vastgelegd, inclusief bepalingen betreffende misbruik en oneigenlijk gebruik. Het Kaderbesluit is ingevoerd op 1 januari 2014 in het kader van het stroomlijnen van subsidieverstrekking vanuit het ministerie van BZK en het leggen van de basis voor een efficiencycylus, zowel in de uitvoering als bij de beleidsbepaling.

3.2.2 *Het Kaderbesluit en subsidieverstrekking*

Op grond van artikel 11 van het Kaderbesluit moet een subsidieaanvraag worden ingediend met gebruikmaking van een daartoe beschikbaar gesteld subsidieaanvraagformulier. De subsidieaanvraag dient onder andere een overzicht van de activiteiten, een toelichting op de wijze waarop en de mate waarin de activiteiten een bijdrage leveren aan de doelstellingen van de subsidieregeling en een gespecificeerde begroting te bevatten. Naast de formele eisen vanuit de wet- en regelgeving worden in de subsidieaanvraag doelstellingen en (indien mogelijk) kritische prestatie indicatoren voor het experiment of de betreffende kennisoverdrachtactiviteit vastgelegd. Het ministerie van BZK hanteert een specifiek subsidieaanvraagformulier (zie bijlage 3). Het subsidieaanvraagformulier bevat de bescheiden die zijn vastgesteld in artikel 11 van het Kaderbesluit.

Het Kaderbesluit (artikel 12, artikel 13) benoemt tevens verschillende gronden voor het afwijzen van een subsidieaanvraag. Bovendien geeft artikel 14 van het Kaderbesluit de mogelijkheid om bij ministeriële regeling andere afwijzingsgronden dan de afwijzingsgronden onder de artikelen 12 en 13 vast te stellen. De subsidieaanvraag wordt op basis van artikel 12 en 13 afgewezen als:

- de subsidieaanvraag niet voldoet aan de bij of krachtens het Kaderbesluit gestelde regels;
- door de toepassing van een de-minimisverordening, een bedrag aan de-minimissteun zou worden verstrekt dat hoger is dan geoorloofd op grond van deze verordening;
- onvoldoende vertrouwen bestaat dat de betrokkenen de activiteiten kunnen financieren;
- het onaannemelijk wordt geacht dat de activiteiten binnen een bij ministeriële regeling gestelde termijn kunnen worden voltooid;
- aannemelijk is dat de activiteiten ook zonder subsidie zonder belangrijke vertraging zouden worden uitgevoerd;
- onvoldoende vertrouwen bestaat in de technische haalbaarheid van de activiteiten;
- onvoldoende vertrouwen bestaat in de economische haalbaarheid van de activiteiten;
- de activiteiten onvoldoende bijdragen aan de doelstellingen van de subsidie;
- onvoldoende vertrouwen bestaat dat de betrokkenen de capaciteiten hebben om de activiteiten naar behoren uit te voeren.

Naast het toetsen van de subsidieaanvraag aan de afwijzingsgronden zijn tevens verschillende bepalingen opgenomen met betrekking tot de subsidiabele kosten. Artikel 6 (lid 3) van het Kaderbesluit schrijft onder andere voor dat de subsidiabele kosten worden getoetst op 'hun aannemelijkheid en redelijkheid'.

Inhoudelijke toets en risicoanalyse

Het ministerie van BZK maakt voor het beoordelen van een subsidieaanvraag aan de bepalingen van het Kaderbesluit gebruik van *een inhoudelijke toets en risicoanalyse*. De inhoudelijke toets en risicoanalyse is derhalve niet specifiek van toepassing op de SEKW. Het ministerie van BZK schrijft voor dat het invullen van een inhoudelijke toets en de risicoanalyse bij het beoordelen van de subsidieaanvraag door de beleidsmedewerker een verplicht onderdeel is en te allen tijde terug te vinden moet zijn in het subsidiedossier. Voor de inhoudelijke toets en de risicoanalyse dient de beleidsmedewerker een 'checklist' in te vullen met de volgende vragen:

- Aanvraag voor subsidie
 - Indien de aanvrager eerder een subsidieaanvraag heeft ingediend, hebben zich toen problemen voorgedaan? Zo ja, welke?
 - Indien er een verzoek om aanvullende informatie moest worden gevraagd, kon deze informatie gemakkelijk en snel worden aangeleverd?
- Activiteiten
 - Is het doel van de subsidie helder beschreven in de aanvraag?
 - Is de uitvoering van de activiteiten helder beschreven in de aanvraag?
 - Passen de beoogde activiteiten binnen de beleidslijnen van BZK?
 - Hebben de activiteiten al plaatsgevonden?
- Financiële aspecten
 - Geeft de financiële onderbouwing voldoende inzicht in de besteding van de subsidiemiddelen?
 - Is er voldoende vertrouwen dat de activiteiten met deze subsidie gefinancierd kunnen worden?
 - Is het aannemelijk dat de activiteiten binnen de gestelde termijn kunnen worden voltooid?
 - Is het aannemelijk dat de activiteiten ook zonder de BZK subsidie kunnen worden uitgevoerd?

- Is er voldoende vertrouwen in de haalbaarheid van de activiteiten?
- Dragen de activiteiten voldoende bij aan de doelstelling van de subsidie?
- Bestaat er voldoende vertrouwen in de capaciteit om de activiteiten naar behoren uit te voeren?

De inhoudelijke toets en risicoanalyse bij het beoordelen van de subsidieaanvraag kent verschillende vragen die kunnen leiden tot het afwijzen van een subsidieaanvraag en vindt plaats voorafgaand aan het verlenen van een subsidie. De inhoudelijke toets voorziet echter niet in een toets op alle bepalingen van het Kaderbesluit en de praktijk wijst uit dat verschillende toetsen onvoldoende (expliciet) worden uitgevoerd:

- De ‘aannemelijkheid en redelijkheid’ van de subsidiabele kosten wordt niet expliciet getoetst. De subsidieaanvraag dient echter wel een gespecificeerde begroting/financiële onderbouwing te bevatten op basis waarvan het ministerie van BZK een inschatting kan maken over de aannemelijkheid en redelijkheid van de subsidiabele kosten.
- De inhoudelijke toets bevat de vraag of de activiteiten voldoende bijdragen aan de doelstelling van de subsidie, terwijl de praktijk uitwijst dat de beleidsmedewerkers binnen het ministerie van BZK, die verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van de inhoudelijke toets, over het algemeen niet op de hoogte zijn van de operationele doelstellingen van de SEKW.
- De inhoudelijke toets bevat de vraag of de activiteiten ook zonder BZK-subsidie uitgevoerd hadden kunnen worden, terwijl op basis van de gesprekken met de beleidsmedewerkers van het ministerie van BZK de indruk is ontstaan dat een kritische reflectie op de betreffende vraag ontbreekt.

Het feit dat de inhoudelijke toets en de risicoanalyse voorziet in een toets op de bepalingen van het Kaderbesluit maakt bovendien dat niet wordt getoetst op de mate waarin en de wijze waarop wordt gedaan aan experimenten en kennisoverdracht zoals is vastgelegd in de SEKW. De SEKW is specifiek bedoeld om subsidies te verstrekken aan rechtspersonen die experimenten uitvoeren of kennisoverdrachtactiviteiten verrichten.

De inhoudelijke toets en risicoanalyse bij het beoordelen van de subsidieaanvraag gaat samen met een zogenaamde ‘Memo subsidieaanvraag’. In de memo wordt het advies aan de budgethouder vastgelegd en wordt de subsidieaanvraag op volledigheid getoetst door de financiële afdeling en de beleidsmedewerker.

3.2.3 *Het Kaderbesluit en subsidievaststelling*

Op grond van artikel 24 van het Kaderbesluit moet de aanvraag tot subsidievaststelling worden ingediend met gebruikmaking van een daartoe beschikbaar gesteld formulier. De aanvraag tot subsidievaststelling dient vergezeld te gaan van onder andere een eindverslag van de uitvoering van en de resultaten van de activiteiten en een verantwoording van de geleverde prestaties en de gerealiseerde kosten. De aanvraag tot subsidievaststelling wordt derhalve ingediend nadat de gesubsidieerde activiteiten zijn uitgevoerd.

Inhoudelijke toets

Het ministerie van BZK maakt voor het beoordelen van de aanvraag tot subsidievaststelling gebruik van een **inhoudelijke toets**. Het invullen van een inhoudelijke toets bij het vaststellen van de subsidie door de beleidsmedewerker is een verplicht onderdeel en moet te allen tijde terug te vinden zijn in het subsidiedossier. De indruk bestaat echter dat de inhoudelijke toets in de praktijk ingevuld wordt door de financiële afdeling. Voor de inhoudelijke toets bevat de volgende vragen:

- Aanvraag tot vaststelling
 - Is de aanvraag tot vaststelling tijdig ingediend? Zo nee, wat is hiervan de reden?
 - Hebben zich bij eerdere vaststellingen problemen voorgedaan bij deze subsidieontvanger? Zo ja, welke?
 - Indien er om aanvullende informatie is gevraagd, kon deze informatie gemakkelijk en snel worden aangeleverd?
- Activiteiten
 - Zijn de activiteiten waarvoor de subsidie is verstrekt uitgevoerd in overeenstemming met het ingediende activiteitenplan en eventuele aanvullende voorwaarden in de beschikking?
 - Is er duidelijk inzicht in de geleverde prestaties? En voldoen de prestaties aan de daarvoor gestelde eisen?
 - Is er extra informatie gevraagd en voldeed deze informatie?
- Financiële aspecten
 - Zijn de activiteiten uitgevoerd in overeenstemming met de bij de subsidieaanvraag ingediende begroting?
 - Sluit de verantwoording aan op de goedgekeurde begroting?
 - Zijn eventuele verschillen duidelijk verklaard?
 - Zijn de kosten redelijk (doelmatig) en gemaakt in de afgesproken periode?
 - Is een controleverklaring bijgevoegd?
 - Wat is de strekking van de accountantsverklaring? Is deze goedgekeurd? Zo nee, heeft dit gevolgen voor het vast te stellen subsidiebedrag?
 - Is er naar aanleiding van de controleverklaring reden om extra vragen te stellen?
- Misbruik & Oneigenlijk gebruik
 - Bestaat er een vermoeden van M&O, inclusief niet tijdige melding van veranderende omstandigheden? Zo ja, waar is dit op gebaseerd?
 - Is er een reden om te korten op het uiteindelijk toe te kennen subsidiebedrag?
 - Is er een reden om de subsidieontvanger op te nemen in het M&O-register? Zo ja, waar is dit op gebaseerd?

De inhoudelijke toets voorziet in een toets op alle bepalingen uit artikel 24 van het Kaderbesluit. De inhoudelijke toets gaat samen met een zogenaamde 'Memo subsidievaststelling'. In de memo wordt het advies aan de budgethouder vastgelegd en wordt de subsidievaststelling op volledigheid getoetst door de financiële afdeling en de beleidsmedewerker.

3.3 Inhoudelijke en financiële grondslag

3.3.1 De Rijksbegroting

Het ministerie van BZK voert een regierol voor wat betreft het realiseren van de algemene doelstellingen uit onder andere artikel 3 en 4. De algemene doelstellingen zijn als volgt geformuleerd:

- Artikel 3. Woningmarkt: 'Een vrij toegankelijke, vraaggerichte woningmarkt met steun voor degenen die dat nodig hebben'.
- Artikel 4. Energietransitie gebouwde omgeving en bouwkwaliteit: 'Stimuleren van een goede kwaliteit van de gebouwde omgeving op de aspecten duurzaamheid, energiezuinigheid, veiligheid, gezondheid, bruikbaarheid en toegankelijkheid'.

Het ministerie zoekt samen met onder andere gemeenten, provincies, koepelorganisaties, waterschappen en burgers naar goede beleidsrichtingen en -oplossingen op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Het is vervolgens aan het ministerie om te sturen op de relevante beleidsthema's

waarvoor het ministerie verantwoordelijkheid draagt en waaraan het ministerie een bijdrage wil leveren. Het ministerie faciliteert en initieert kennisontwikkeling en -overdracht en maakt beleid(skeuzes) vanuit de verschillende beleidsrichtingen en -oplossingen. Aansluitend bij de rol van het ministerie zijn verschillende instrumenten beschikbaar, waaronder de SEKW.

In de SEKW zijn vier operationele doelstellingen vastgelegd die betrekking hebben op 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving' in Nederland⁶. In de praktijk wordt de SEKW gebruikt onder artikelen 3 en 4 van de Rijksbegroting. De doelstellingen die zijn geformuleerd onder de betreffende artikelen (zie eerder) zijn in lijn met de operationele doelstellingen die zijn geformuleerd voor de SEKW.

In de artikelen van de Rijksbegroting worden jaarlijks de belangrijkste beleidswijzigingen geduid, die van invloed zijn op de uitgaven van het ministerie van BZK. Van daaruit zijn de uitgaven gespecificeerd, waaronder de uitgaven aan subsidies. Het ministerie van BZK verstrekt onder artikel 3 bijvoorbeeld 'subsidies ten behoeve van onderzoek en kennisoverdracht op het terrein van de woningmarkt om te komen tot evidence-based beleidsvorming. Het betreft incidentele subsidies, zoals voor het onderzoek naar flexwonen, bevolkingsdaling en woonwagengebeid. Daarnaast betreft het structurele subsidies, zoals de subsidie aan de Woonbond om de positie van de huurder op de woningmarkt te versterken en de subsidie aan Platform31 die 'een onafhankelijke positie inneemt tussen overheid, corporaties, bewoners en overige stakeholders op de woningmarkt en (on)gevraagd advies geeft op verschillende volkshuisvestelijke vraagstukken'. Onder artikel 4 zijn subsidie opgenomen voor energiebesparing in de koop- en de huursector, de energietransitie en aardgasvrije wijken.

De toelichting onder artikel 3 spreekt van 'subsidies ten behoeve van onderzoek en kennisoverdracht op het terrein van...'. De SEKW is bedoeld voor experimenten en kennisoverdracht. In de SEKW wordt niet gesproken over onderzoek of kennisontwikkeling.

Van begrotingsartikelen naar beleidsthema's en directies

De uitvoering van de activiteiten die onder artikel 3 en 4 zijn begroot is de verantwoordelijkheid van de directies Wonen, Woningbouw en Bouwen en Energie, die vallen onder het Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen. De directie Wonen richt zich op beleid en regelgeving met betrekking tot de huurmarkt, de koopmarkt en woningcorporaties. Daarbij stuurt de directie aan op een goede werking van de woningmarkt en het realiseren van volkshuisvestelijke doelen, zoals met betrekking tot betaalbaarheid en aandachtsgroepen. De directie Woningbouw richt zich primair op de beschikbaarheid van voldoende, betaalbare woningen op goede locaties. De directie Bouwen en Energie maakt beleid voor woningbouw, woningvoorraadtransformatie en energie in de gebouwde omgeving. De directie zorgt voor een goed functionerende bouwmarkt en waarborgt daarbij de belangen van burgers en bedrijven, zoals de beschikbaarheid, kwaliteit en duurzaamheid van woningen en gebouwen. Het ministerie van BZK verstrekt aan Platform31 tevens subsidies die betrekking hebben op de thema's van andere directies binnen het Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen, zoals de directie Bestuur, Financiën en Regio en de directie Ruimte en Leefomgeving.

De betreffende directies verstrekken zowel structurele als incidentele subsidies. Het ministerie van BZK verstrekt bijvoorbeeld jaarlijks een subsidie aan de Woonbond en Platform31, alhoewel deze subsidie wel ieder jaar opnieuw moet worden aangevraagd. De structurele uitgaven hebben invloed

⁶ De operationele doelstellingen zijn als volgt: 1) het scheppen van randvoorwaarden voor een goed functionerende woningmarkt; 2) het versterken van de positie van de woonconsument; 3) het bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving; 4) het waarborgen van de minimale kwaliteit van gebouwen en het verbeteren van de kwaliteit van gebouwen, met inbegrip van het stimuleren van energiebesparing. Zie voor verdere toelichting hoofdstuk 5.

op de 'budgetflexibiliteit'. In de Rijksbegroting voor 2021 wordt bijvoorbeeld aangegeven dat het ministerie van BZK voor 92% van de subsidies reeds een verplichting heeft, waardoor de budgetflexibiliteit beperkt is.

Naast de uitgaven aan subsidies zijn in de Rijksbegroting de uitgaven aan opdrachten en de bijdragen aan andere organisaties, zoals medeoverheden en agentschappen, vastgelegd.

Figuur 3-1: Van begrotingsartikelen naar beleidsthema's en directies

3.3.2 De inhoudelijke grondslag vanuit de Rijksbegroting

Het inhoudelijk toetsen van de subsidieaanvraag vindt in de praktijk plaats door de beleidsmedewerker van het ministerie van BZK. In hoeverre (inhoudelijk) overgegaan kan worden tot het verstrekken van een subsidie is afhankelijk van in hoeverre de subsidie bijdraagt aan:

1. Eén van de doelstellingen van het ministerie van BZK;
2. Eén van de algemene doelstellingen van artikel 3 of 4;
3. De beleidsthema's/-wijzigingen die zijn benoemd in artikel 3 of 4;
4. De beleidsthema's die zijn vastgelegd binnen de betrokken directie;
5. De beleidsthema's die onderwerp zijn van de werkzaamheden van de betrokken beleidsmedewerker.

De algemene doelstellingen in artikel 3 en 4 zijn leidend voor de jaarlijkse Rijksbegroting en daarbij behorende beleidsthema's. De bepaalde beleidsthema's die zijn begroot zijn daaropvolgend bepalend voor de beleidsthema's die onderwerp zijn van de werkzaamheden van de betrokken beleidsmedewerker. In de inhoudelijke beoordeling en risicoanalyse (zie paragraaf 3.1.2.) wordt getoetst in hoeverre 'de beoogde activiteiten passen binnen de beleidslijnen van het ministerie van BZK'.

De praktijk laat, op basis van gesprekken met beleidsmedewerkers binnen het ministerie van BZK, zien dat het inhoudelijk toetsen van de subsidie door de beleidsmedewerker in de praktijk met name impliciet plaatsvindt, terug redenerend van stap 5 naar stap 1. Bovendien zijn de SEKW als subsidieregeling en de operationele doelstellingen van de SEKW bij de meerderheid van de beleidsmedewerkers niet bekend. Van daaruit kan worden geconcludeerd dat de SEKW als subsidieregeling wordt gebruikt voor het verstrekken van subsidies die passen bij de beleidsthema's binnen het ministerie van BZK en niet zozeer moet bijdragen aan het realiseren van de operationele doelstellingen van de SEKW.

3.3.3 De financiële grondslag in de Rijksbegroting

In de SEKW is bepaald dat 'het subsidieplafond ten hoogste het bedrag is dat vanuit de begroting van de Minister voor Wonen en Rijksdienst voor de verschillende doelstellingen vanuit het tweede artikel van de SEKW blijkt'. In de praktijk betekent het voorschrift uit de SEKW dat het subsidieplafond afhankelijk is van de begrotingen onder artikel 3 en artikel 4 van de Rijksbegroting. In de Rijksbegroting zijn voor de uitgaven aan subsidies via alle subsidieregelingen vastgelegd. Daarbij is geen uitsplitsing per subsidieregeling gemaakt, waardoor niet over een vooraf vastgelegd budget voor de SEKW gesproken kan worden.

3.4 Conclusies

De SEKW is een kadersubsidieregeling met beperkte inhoudelijke sturing

De praktijk wijst uit dat de SEKW wordt ingezet als instrument voor het verstrekken van subsidies voor activiteiten die bijdragen aan de beleidsthema's die zijn vastgesteld in artikel 3 en 4 van de Rijksbegroting. In de inhoudelijke beoordeling en risicoanalyse wordt getoetst in hoeverre 'de beoogde activiteiten passen binnen de beleidslijnen van het ministerie van BZK'. De praktijk wijst uit dat de beleidsmedewerkers van het ministerie van BZK en de subsidieontvangers niet op de hoogte zijn van de SEKW en de operationele doelstellingen van de subsidieregeling. De subsidieaanvragen worden niet expliciet getoetst aan de operationele doelstellingen van de SEKW. Het feit dat de operationele doelstellingen van de SEKW breed zijn geformuleerd, maakt dat vrijwel alle subsidies in enige mate een bijdrage leveren aan de operationele doelstellingen. De betreffende werkwijze geeft beleidsmedewerkers de flexibiliteit om subsidies te verstrekken voor activiteiten die bijdragen aan de beleidsthema's waarmee zij bezig zijn, maar zorgt tevens voor een beperkte en minder transparante inhoudelijke sturing.

De inhoudelijke toets en risicoanalyse dekt niet alle bepalingen uit het Kaderbesluit

Het ministerie van BZK voert een inhoudelijke toets en risicoanalyse uit bij het beoordelen van een subsidieaanvraag. De inhoudelijke toets voorziet echter niet in een toets op bepalingen uit het Kaderbesluit. De 'aannemelijkheid en redelijkheid' van de subsidiabele kosten wordt bijvoorbeeld niet expliciet getoetst. Daarnaast wijst de praktijk uit dat verschillende toetsen onvoldoende worden uitgevoerd. De inhoudelijke toets bevat bijvoorbeeld de vraag of de activiteiten voldoende bijdragen aan de doelstelling van de subsidie, terwijl de praktijk uitwijst dat de beleidsmedewerkers binnen het ministerie van BZK, die verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van de toets, over het algemeen niet op de hoogte zijn van de operationele doelstellingen van de SEKW. De inhoudelijke toets bij het beoordelen van de aanvraag tot subsidievaststelling voorziet wel in een toets op alle bepalingen van artikel 24 van het Kaderbesluit.

De inhoudelijke toets en risicoanalyse gaat niet in op experimenten en kennisoverdracht

Het feit dat de inhoudelijke toets en de risicoanalyse voorziet in een toets op de bepalingen van het Kaderbesluit maakt dat niet wordt getoetst op de mate waarin en de wijze waarop wordt gedaan aan experimenten en kennisoverdracht zoals is vastgelegd in de SEKW. De SEKW is specifiek bedoeld om subsidies te verstrekken aan rechtspersonen die experimenten uitvoeren of kennisoverdrachtactiviteiten verrichten.

4 Subsidies via de SEKW

4.1 Subsidies voor het bouwen, het wonen en de woonomgeving

De subsidies die in de periode van 2017 tot en met 2021 zijn verstrekt onder de SEKW hebben allen betrekking op 'het bouwen, het wonen of de woonomgeving'. Op basis van de begrotingsartikelen, de begrotingsthema's en de directie zijn de subsidies binnen het ministerie van BZK geordend naar de volgende hoofdthema's:

- Bouwregelgeving;
- Energietransitie gebouwde omgeving (EGO);
- Wonen.

Het ministerie van BZK heeft in de betreffende periode voor ongeveer €79,8 mln. aan subsidies verstrekt via de SEKW. De thema's Energietransitie gebouwde omgeving en Bouwregelgeving vertegenwoordigden een waarde van €40,0 mln. respectievelijk €27,0 mln. aan subsidies. Het ministerie van BZK verstrekke €12,8 mln. aan subsidie onder het thema Wonen.

Tabel 4.1: Verstrekte subsidies naar hoofdthema (2017-2021) (x €1,0 mln.)⁷

	2017	2018	2019	2020	2021 ⁸	Totaal	%
Bouwregelgeving	€0,6	€3,5	€7,4	€15,0	€0,5	€27,0	34%
EGO	€0,3	€7,5	€13,5	€18,3	€0,4	€40,0	50%
Wonen	€2,5	€2,1	€3,5	€4,0	€0,7	€12,8	16%
	€3,4	€13,1	€24,4	€37,3	€1,6	€79,8	100%

Subsidies onder Bouwregelgeving

Onder het thema Bouwregelgeving zijn 61 subsidies verstrekt aan 27 verschillende organisaties, waarvan 8 subsidies met een waarde van meer dan €1,0 mln. en 25 subsidies met een waarde van minder dan €100.000. De organisaties die grote(re) subsidies hebben ontvangen zijn voornamelijk stichtingen, zoals Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut, Stichting BIM Loket, Stichting Bouwkwaliiteit en Stichting Bouwcampus.

Tabel 4.2: Verstrekte subsidies naar subsidiebedrag onder Bouwregeling (2017-2021)) (x €1,0 mln.)

	Aantal subsidies	Aantal ontvangers	Subsidie-bedrag	%	Meerjarig/structureel
0 tot €100.000	25	20	€0,9	3,3%	€0,1
€100.000 tot €500.000	22	9	€5,5	20,4%	€1,5
€500.000 tot €1,0 mln.	6	4	€4,0	14,8%	€1,7
€1,0 mln. tot €2,0 mln.	6	3	€8,8	32,6%	€8,8
€2,0 mln. en meer	2	2	€7,8	28,9%	€2,1
	61		€27,0	100%	€14,2

⁷ Het overzicht van verstrekte subsidies is inclusief de subsidies aan Platform31. De subsidies aan Platform31 worden echter separaat geëvalueerd.

⁸ De evaluatie is medio 2021 uitgevoerd. Om deze reden heeft het overzicht van verstrekte subsidies betrekking op de periode van 2017 tot en met de eerste helft van 2021. .

Subsidies onder Energietransitie gebouwde omgeving

Onder het thema Energietransitie gebouwde omgeving zijn 80 subsidies verstrekt aan 30 verschillende organisaties, waarvan 13 subsidies met waarde van meer dan €1,0 mln. en 32 subsidies met een waarde van minder dan €100.000. De organisaties die grote(re) subsidies hebben ontvangen zijn voornamelijk stichtingen en verenigingen, zoals Stichting HIER Klimaatbureau, Stichting Milieu Centraal, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Stichting BIM Loker, Stichting TKI Urban Energy, Platform31, Vereniging De Brede Stroomversnelling en de Regionale Samenwerkingsmaatschappij.

Tabel 4.3: Verstrekte subsidies naar subsidiebedrag onder EGO (2017-2021) (x €1,0 mln.)

	Aantal subsidies	Aantal ontvangers	Subsidie-bedrag	%	Meerjarig/structureel
0 tot €100.000	32	11	€1,9	4,8%	€0,2
€100.000 tot €500.000	30	16	€7,8	19,5%	€3,1
€500.000 tot €1,0 mln.	5	4	€3,0	7,5%	€1,4
€1,0 mln. tot €2,0 mln.	8	6	€13,1	32,7%	€8,6
€2,0 mln. en meer	5	3	€14,2	35,5%	€14,2
	80		€40,0	100%	€27,5

Subsidies onder Wonen

Onder het thema Wonen zijn 127 subsidies verstrekt. De subsidies zijn verstrekt aan 9 verschillende organisaties, waarvan meer dan 60% aan Platform31 en ongeveer 30% aan de Woonbond. De organisaties die subsidies hebben ontvangen zijn Platform 31, de Woonbond, Bewonersvereniging Centraal Wonen, Kences, NIBUD, Builtsight, Vereniging Leegstandsbeheerders Nederland, Rijksuniversiteit Groningen en Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Tabel 4.4: Verstrekte subsidies naar subsidiebedrag onder Wonen (2017-2021) (x €1,0 mln.)

	Aantal subsidies	Aantal ontvangers	Subsidie-bedrag	%	Meerjarig/structureel
0 tot €100.000	104	7	€2,8	21,9%	€0,9
€100.000 tot €500.000	15	4	€2,9	22,6%	€2,0
€500.000 tot €1,0 mln.	7	2	€5,8	45,3%	€5,2
€1,0 mln. tot €2,0 mln.	1	1	€1,3	10,2%	€1,3
€2,0 mln. en meer	0	0	€0,00	0,0%	€0,0
	127		€12,8	100%	€9,4

Enmalige, meerjarige en structurele subsidies

De evaluatie van de subsidies laat zien dat er verschillende typen subsidies zijn, waarbij over het algemeen onderscheid gemaakt kan worden in:

- **Enmalige subsidies**, die worden verstrekt voor een project met een beperkte doorlooptijd. Voorbeelden zijn het organiseren van een conferentie of het uitvoeren van onderzoek naar een specifiek onderwerp.
- **Meerjarige subsidies**, die worden verstrekt voor een project of programma met een langere/meerjarige doorlooptijd. Voorbeelden zijn het Programma Aardgasvrij Wijken (PAW) van de Vereniging Nederlandse Gemeenten en het Programma Langer Thuis van Platform31.
- **Structurele subsidies**, die worden verstrekt aan een instelling of organisatie op basis van een jaarprogramma. Voorbeelden zijn de subsidies aan de Woonbond en het Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut en de instellingsubsidie aan Platform31.

Van de subsidies die zijn verstrekt onder de SEKW heeft een aanzienlijk deel van de subsidies een meerjarig of structureel karakter heeft. Van de 268 subsidies heeft kunnen ongeveer 60 en 30 subsidies als meerjarig respectievelijk structureel beschouwd worden. Het subsidiebedrag van de meerjarige subsidies komt uit op ongeveer €35,5 mln. De subsidies met een structureel karakter vertegenwoordigen een bedrag van ongeveer €17,0 mln. Voor een bedrag van €27,3 mln. is uitgegeven aan eenmalige subsidies. De eenmalige en meerjarige subsidies worden verstrekt voor specifieke activiteiten. Voor de structurele subsidie is het ministerie van BZK enkele jaren geleden overgegaan naar een werkwijze waarbij de instelling of organisatie die subsidie ontvangt, jaarlijks de activiteiten moet onderbouwen en uitwerken in een jaarprogramma. De subsidie aan de Woonbond heeft, vanuit de positie van de Woonbond voor de belangen van huurders in Nederland, meer het karakter van een instandhoudingssubsidie. De Woonbond ontvangt reeds een langere periode jaarlijks een vast subsidiebedrag.

Experimenten en kennisoverdracht

Het ministerie van BZK voert een regierol voor wat betreft het realiseren van de algemene doelstellingen uit onder andere artikel 3 en 4. Het ministerie faciliteert en initieert kennis-ontwikkeling en -overdracht en maakt beleid(skeuzes) vanuit de verschillende beleidsrichtingen en -oplossingen.

De evaluatie van de subsidies laat zien dat vrijwel alle subsidies of gesubsidieerde activiteiten een bijdrage leveren aan de kennisontwikkeling (onder andere door middel van experimenten) op de opgaven met betrekking tot 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving'. Daarnaast zijn verschillende subsidies nadrukkelijk gericht op kennisoverdracht, zoals het Programma Aardgasvrij Wijken (PAW) van Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Programma De Bouwagenda van de Bouwcampus, het Kaderprogramma Energie in Huis van Milieu Centraal of het EPA-Adviesplatform van FEDEc. Platform31 heeft eveneens nadrukkelijk aandacht voor kennisontwikkeling en -overdracht. Platform31 draagt bijvoorbeeld kennis over door middel van het publiceren van rapportages over specifieke thema's. Verschillende andere subsidies, waarbij kennisoverdracht niet als vanzelfsprekend onderdeel van de subsidie kan worden beschouwd, is niet altijd aandacht voor het overdragen van kennis. Een voorbeeld betreft de subsidie aan Bewonersvereniging Centraal Wonen, waarbij voor de subsidie geen specifieke doelstellingen zijn geformuleerd met betrekking tot overdragen van de 'lessons learned'.

Opmerkelijk is dat in de SEKW uitsluitend wordt gesproken over experimenten en kennisoverdracht, terwijl vrijwel alle subsidies of gesubsidieerde activiteiten een bijdrage leveren aan kennisontwikkeling. Bovendien wordt in de Rijksbegroting eveneens gesproken over kennisontwikkeling. De 'term' kennisontwikkeling ontbreekt derhalve onterecht in de SEKW.

4.2 Conclusies

Bij meerjarige programma's vaker sprake van inspanningsverplichting dan van resultaatverplichting

De praktijk wijst uit dat een aanzienlijk deel van de subsidies een structureel of meerjarig karakter heeft. Daarbij kan het gaan om een subsidie voor een meerjarig programma of een subsidie aan een instelling of organisatie op basis van een jaarprogramma. De doelstellingen bij meerjarige en structurele subsidies zijn over het algemeen niet SMART-geformuleerd, waardoor meer sprake is van een inspanningsverplichting dan van een resultaatverplichting. Het structurele of meerjarige karakter zorgt voor een beperkte budgetflexibiliteit voor het ministerie van BZK. Tegelijkertijd zorgt het niet SMART formuleren van de doelstellingen voor beperktere sturingsmogelijkheden.

Kennisoverdracht is niet altijd expliciet onderdeel van de gesubsidieerde activiteiten

De praktijk wijst uit dat de meeste subsidies nadrukkelijk gericht zijn op kennisontwikkeling en -overdracht. Voor verschillende subsidies, waar kennisoverdracht niet als vanzelfsprekend onderdeel van de subsidie kan worden beschouwd, is echter niet altijd aandacht voor het overdragen van kennis, hetgeen samenhangt met het ontbreken van een toets daaromtrent bij het beoordelen van de subsidieaanvraag. Oftewel, indien een subsidie gericht is op kennisontwikkeling wordt niet altijd direct meegenomen in welke mate en op welke wijze overgegaan kan worden tot kennisoverdracht.

Daarnaast wordt in de SEKW niet gesproken over kennisontwikkeling, terwijl vrijwel alle subsidies of gesubsidieerde activiteiten een bijdrage leveren aan kennisontwikkeling. De 'term' kennisontwikkeling ontbreekt derhalve onterecht in de SEKW.

5 Doeltreffendheid van de SEKW

5.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt gekeken naar de doeltreffendheid van de SEKW. In hoofdstuk 2 is hier de definitie van gepresenteerd. Dit hoofdstuk begint met een korte beschrijving van de gevolgde methodiek. Vervolgens wordt ingegaan op de doeltreffendheid van het instrument. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

5.2 Bepalen van de doeltreffendheid

Het bepalen van de behaalde resultaten kan op verschillende niveaus (output, resultaat en outcome) zoals figuur 2.1 al liet zien. De **operationele doelstellingen** (die direct gekoppeld zijn aan de outcome) zijn als volgt geformuleerd in de subsidieregeling⁹:

- het scheppen van randvoorwaarden voor een **goed functionerende woningmarkt**;
- het versterken van de **positie van de woonconsument**;
- het bevorderen van de **kwaliteit van de leefomgeving**;
- het waarborgen van de minimale **kwaliteit van gebouwen** en het verbeteren van de kwaliteit van gebouwen, met inbegrip van het **stimuleren van energiebesparing**.

Daarnaast zijn er effecten op output niveau, die doorwerken naar het resultaat (en uiteindelijk de outcome). De effecten op output niveau worden in deze evaluatie gemeten door te kijken naar het realiseren van de **doelstellingen van de activiteiten waar de subsidie voor wordt aangevraagd**.

De doeltreffendheid van de SEKW wordt vervolgens bepaald door per subsidie de volgende vragen te beantwoorden aan de hand van een driepuntschaal, namelijk 'volledig', 'deels' en 'niet'.

- In hoeverre dragen de gerealiseerde resultaten van de activiteiten waarvoor de subsidie is aangevraagd bij aan de doelstellingen van de aangevraagde subsidie (output)? En;
- In hoeverre dragen de gesubsidieerde activiteiten bij aan de operationele doelstellingen van de SEKW (outcome)?

5.3 Inhoudelijke doeltreffendheid

De doelstellingen van de subsidies worden in hoge mate bereikt (output)

De evaluatie van de subsidies laat zien dat de doelstelling per subsidie vrijwel altijd 'volledig' worden behaald. De inhoudelijke toets bij het vaststellen van de subsidie -na het uitvoeren van de gesubsidieerde activiteiten- borgt dat de resultaten in lijn zijn met de eisen die daaromtrent zijn gesteld bij de subsidieaanvraag. Bovendien wordt de beleidsmedewerker aan de hand van de verantwoordingsinformatie die door de subsidieontvanger tijdens en na het uitvoeren van de gesubsidieerde activiteiten wordt aangeleverd in de gelegenheid gesteld om -indien nodig- bij te sturen.

Tegelijkertijd dient opgemerkt te worden dat de doelstellingen per subsidie zowel SMART als niet-SMART zijn geformuleerd, waardoor sprake is van inspannings- en resultaatverplichtingen. Enerzijds zijn voor het Kaderprogramma Energie in huis van Milieu Centraal bijvoorbeeld verschillende kritische prestatie indicatoren benoemd, zoals bijvoorbeeld het aantal pageviews, de advertentiewaarde, het aantal 'organisatie likes', het aantal keer dat de Advies-op-maat-module is

⁹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0033574/2016-12-22>

gestart en het aantal samenwerkingspartners van verschillende activiteiten. Voor de subsidie aan de Schooldakrevolutie zijn doelstellingen geformuleerd over het aantal benaderde schoolbesturen, het aantal besluitvormingsprocessen en het aantal realisaties. Anderzijds zijn voor bijvoorbeeld het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) activiteiten benoemd, waarbij een inspanningsverplichting geldt om de activiteiten uit te voeren.

De evaluatie van de subsidies laat zien dat niet gestructureerd en expliciet wordt gestuurd op het maximaliseren van kennisoverdracht of het opschalen van experimenten. Om deze reden wordt aanbevolen om de aandacht bij de subsidieaanvraag daarvoor te vergroten. De evaluatie van Platform31 laat zien dat voor wat betreft de subsidies die aan Platform31 zijn verstrekt wel degelijk geldt dat de nadruk ligt op kennisoverdracht. Platform31 maakt de resultaten van de gesubsidieerde activiteiten doorgaans openbaar op haar website. Via de website zijn verschillende, thematische rapportages beschikbaar.

De doeltreffendheid is impliciet en (in theorie) expliciet geborgd

De doeltreffendheid van de verstrekte subsidies is in hoge mate afhankelijk van de Rijksbegroting en de daarbij behorende beleidsthema's. De keuzes die zijn gemaakt in de Rijksbegroting zijn immers bepalend voor de thema's /onderwerpen die door het ministerie worden gesubsidieerd, onder andere via de SEKW. Voor de Rijksbegroting (artikel 3 en 4) zijn algemene doelstellingen opgesteld, die vergelijkbaar zijn met de vier operationele doelstellingen van de SEKW. Opgemerkt dient te worden dat de algemene doelstellingen onder artikel 3 en 4 en de operationele doelstellingen van de SEKW zeer ruim zijn geformuleerd, waardoor bij de inhoudelijke toets en risicoanalyse bij het beoordelen van de subsidieaanvraag de lat derhalve niet hoog wordt gelegd.

Naast het feit dat het verstrekken van subsidies impliciet voortvloeit uit de algemene doelstellingen die zijn opgesteld onder artikel 3 en 4 van de Rijksbegroting en de daarbij behorende beleidsthema's, wordt bij het verstrekken van een subsidie expliciet getoetst of de gesubsidieerde activiteiten 'passen binnen de beleidslijnen van het ministerie van BZK'.

5.4 Conclusies

De SEKW als doeltreffend instrument

De evaluatie van de subsidies laat zien dat de doelstellingen per subsidie vrijwel altijd 'volledig' worden behaald. Omdat de doelstellingen per subsidie worden behaald kan voor de SEKW als geheel worden geconcludeerd dat eveneens sprake is van doeltreffendheid. De SEKW als geheel kan immers worden gezien als de som der delen.

De SEKW is bovendien doeltreffend indien het instrument bijdraagt aan het behalen van de operationele doelstellingen van de SEKW. Omdat vooraf wordt getoetst of de gesubsidieerde activiteiten passen binnen de beleidslijnen van het ministerie van BZK en van daaruit bijdragen aan de operationele doelstellingen van de SEKW is sprake van doeltreffendheid: de gesubsidieerde activiteiten dragen vrijwel altijd 'volledig' bij aan de operationele doelstellingen van de SEKW. Vanwege de beperkte inhoudelijke sturing en het ontbreken van monitoring kan echter niet worden vastgesteld in welke mate de operationele doelstellingen als gevolg van de gesubsidieerde activiteiten worden behaald. Daarbij komt dat externe factoren invloed hebben op de resultaten.

Om de doeltreffendheid te vergroten zou het opschalen van experimenten en/of het overdragen van kennis versterkt moeten worden, hetgeen past bij de bedoeling van de SEKW en de rol van het ministerie van BZK.

6 Doelmatigheid van de SEKW

6.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt gekeken naar de doelmatigheid van de SEKW. In hoofdstuk 2 is hiervan de definitie gepresenteerd. Dit hoofdstuk begint met een korte beschrijving van de gevolgde methodiek. Vervolgens wordt ingegaan op de doelmatigheid van het instrument. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie.

6.2 Bepalen van de doelmatigheid

De doelmatigheid betreft de relatie tussen de effecten van het beleid (op het beleidsdoel en overige baten) en de kosten van het beleid (de beleidsuitgaven en overige kosten binnen en buiten het departement). In de regel wordt over doelmatigheid van beleid gesproken als het gewenste beleids-effect tegen zo min mogelijk kosten wordt bereikt. Op basis van de definitie voor doelmatigheid wordt in deze paragraaf onderscheid gemaakt tussen twee typen doelmatigheid:

- Doelmatigheid van de bedrijfsvoering;
- Inhoudelijke doelmatigheid.

Het bepalen van de doelmatigheid van beleid is in een weerbarstige maatschappelijke werkelijkheid over het algemeen bijzonder ingewikkeld en complex¹⁰. Voor het bepalen van de doelmatigheid van de SEKW geldt dat des te meer, omdat de gesubsidieerde activiteiten zeer uiteenlopend van aard zijn, de gesubsidieerde activiteiten niet eenduidig gemonitord kunnen worden, de effecten van de gesubsidieerde activiteiten vaak indirect zijn en doorgaans geen benchmarkgegevens beschikbaar zijn. Het vaststellen van de mate waarin de betreffende gesubsidieerde activiteiten door een instelling of organisatie tegen zo laag mogelijk kosten worden uitgevoerd is in de praktijk zodoende lastig vast te stellen. Om deze reden is onderzocht in hoeverre de gesubsidieerde activiteiten zijn uitgevoerd binnen de begroting en is met de beleidsmedewerker van het ministerie van BZK en de subsidieontvanger gesproken over de doelmatigheid bij het uitvoeren van de gesubsidieerde activiteiten.

De gehanteerde werkwijze voor het bepalen van de doelmatigheid is, in het licht van de benoemde beperkende factoren en complexiteit, de beste mogelijke oplossing. Om deze reden moeten de conclusies die in de evaluatie met betrekking tot doelmatigheid worden getrokken als 'bij benadering' worden beschouwd.

6.3 Doelmatigheid van de bedrijfsvoering

Voor het bepalen van de doelmatigheid van de bedrijfsvoering wordt gekeken naar de wijze waarop de SEKW als instrument wordt gebruikt om op een efficiënte wijze subsidies te verstrekken. Daarbij zijn de volgende aspecten van belang:

- de doelmatigheid van de bedrijfsvoering, waarbij wordt bepaald hoeveel tijdsinzet en middelen de SEKW als instrument kost om activiteiten te subsidiëren;
- de alternatieve methoden om activiteiten te financieren, zoals bijvoorbeeld het uitzetten van een opdracht en de benodigde tijdsinzet van de alternatieve methoden;
- de mogelijkheden om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering te vergroten.

¹⁰ Algemene Rekenkamer (2021), Inzicht in kwaliteit – Operatie geslaagd?

De doelmatigheid van de bedrijfsvoering

Als eerste kan de doelmatigheid van de bedrijfsvoering worden beoordeeld vanuit efficiency van het proces van subsidieaanvraag- tot vaststelling (de bedrijfsvoering). Het proces van subsidieaanvraag tot -vaststelling en de wijze waarop wordt getoetst zorgen ervoor dat de SEKW als subsidie-instrument flexibel kan worden ingezet door beleidsmedewerkers van het ministerie van BZK. De beleidsmedewerker toetst impliciet in hoeverre de subsidieaanvraag past bij de beleidsthema's die zijn vastgelegd in artikel 3 en 4 van de Rijksbegroting, de beleidsthema's voor de betrokken directie en de beleidsthema's voor de betrokken beleidsmedewerker. De financiële afdeling bepaalt vervolgens of de subsidieaanvraag past bij de doelstellingen van de SEKW en de SEKW als instrument kan worden gebruikt om de subsidie te verstrekken. De praktijk wijst uit dat de bekendheid met de SEKW onder beleidsmedewerkers en de subsidieontvangers beperkt is.

De flexibiliteit van het subsidie-instrument en de relatief beperkte inspanning die nodig is om de SEKW subsidie te verstrekken maken dat de bedrijfsvoering bij het verlenen van een subsidie doelmatig verloopt.

De alternatieve methoden om activiteiten te financieren

Als tweede kan de doelmatigheid van de bedrijfsvoering worden beoordeeld door de bedrijfsvoering bij het verlenen van subsidies af te zetten tegen de bedrijfsvoering bij alternatieve methoden om activiteiten te financieren, zoals het verstrekken van opdrachten.

Het ministerie van BZK heeft in de Rijksbegroting een budget vastgelegd voor 'subsidies' en 'opdrachten'. Het verstrekken van opdrachten aan de markt zorgt voor een proces, waarin een opdracht moet worden geformuleerd, een inkoopproces moet worden ingericht en de betreffende opdracht moet worden begeleid en beoordeeld vanuit het ministerie van BZK. Daarbij wordt het ministerie van BZK voor wat betreft het verstrekken van opdrachten afhankelijk van relevante wet- en regelgeving, zoals het aanbestedingsrecht. Het instrument SEKW lijkt hierbij in de uitvoering vanuit het perspectief van de doelmatig van de bedrijfsvoering doelmatiger te zijn.

Indien de keuze voor het verlenen van een subsidie vanuit een breder perspectief wordt vergeleken met het verstrekken van een opdracht, dan moet de doelmatigheid van de bedrijfsvoering afgezet worden tegen potentiële neveneffecten. Daarbij kan worden gedacht aan het niet benutten van voordelen bij het aanbesteden van opdrachten, zoals een betere prijskwaliteitverhouding als gevolg van concurrentie, meer innovatief vermogen en meer inclusiviteit.

De mogelijkheid om de doelmatigheid van de bedrijfsvoering te vergroten

Als derde kan de doelmatigheid van de bedrijfsvoering beoordeeld worden door onderzoek te doen naar het vergroten van de efficiency van het proces van subsidieaanvraag- tot vaststelling. Relevant hierbij is onder andere de constatering dat vanuit subsidieontvangers wordt aangegeven dat de flexibiliteit en het ontbreken van (inzicht in de) kaders van de SEKW tevens kan zorgen voor een afname van de doelmatigheid. Eén van de subsidieontvanger geeft bijvoorbeeld aan dat tijdens het uitvoeren van de activiteiten onder de subsidie onduidelijk was in hoeverre de einddatum van de subsidie als hard beschouwd kon worden. Een andere subsidieontvanger zag dat het proces van subsidieaanvraag en -verantwoording bij de betreffende complexe(re) subsidie lastiger verliep doordat de voorwaarden voor het verlenen van de subsidie niet helder waren en dat de eisen met betrekking tot de verantwoording van de subsidie zich bewogen in de richting van een opdrachtgever-opdrachtnemer verhouding.

6.4 Inhoudelijke doelmatigheid

Voor het bepalen van de inhoudelijke doelmatigheid is het van belang om de doelmatigheid in relatie tot het bereiken van de doelstellingen van de SEKW te bezien. Bij het bepalen van de inhoudelijke doelmatigheid wordt de relatie gelegd tussen het verstrekte subsidiebedrag en de gerealiseerde resultaten. Om de mate van doelmatigheid te kunnen vaststellen dient allereerst te worden bepaald of sprake is geweest van doeltreffendheid. Als dat niet het geval is, kan ook geen sprake zijn van doelmatigheid. Voor de subsidies die wel doeltreffend zijn, wordt vervolgens gekeken naar de inhoudelijke doelmatigheid van de subsidie voor de betreffende instelling of organisatie. Van inhoudelijke doelmatigheid is sprake indien wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- de gesubsidieerde activiteiten kunnen enkel door de betreffende instelling of organisatie op de voorgestelde wijze worden uitgevoerd (oftewel kunnen niet worden aanbesteed);
- de gesubsidieerde activiteiten kunnen niet worden uitgevoerd zonder de subsidie en derhalve is sprake van marktfalen;
- de gesubsidieerde activiteiten worden tegen zo laag mogelijke kosten uitgevoerd.

Voor het beoordelen van de inhoudelijke doelmatigheid zijn in deze evaluatie de voorwaarden beoordeeld aan de hand van een driepuntschaal, namelijk 'volledig', 'deels' en 'niet'. Om de voorwaarden te beoordelen is vanuit de factsheets per subsidie informatie gestedilleerd, waarbij aandacht is voor de doelstellingen van de subsidie, de gesubsidieerde activiteiten, de gerealiseerde resultaten en dergelijke. De analyse van de verschillende subsidies aan de hand van de factsheets vormt de basis voor het bepalen van de doelmatigheid van de SEKW. Als gevolg van de beschikbare informatie is de beoordeling van de doelmatigheid per subsidie kwalitatief van aard.

De afhankelijkheid van één instelling of organisatie

Als eerste kan de inhoudelijke doelmatigheid worden beoordeeld door de volgende vraag te beantwoorden: In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten enkel door de betreffende instelling of organisatie op de voorgestelde wijze worden uitgevoerd?

Tabel 6.1 Beoordeling geselecteerde subsidies op de vraag in hoeverre de gesubsidieerde activiteiten enkel door de betreffende instelling of organisatie op de voorgestelde wijze kunnen worden uitgevoerd

	'Volledig'	'Deels'	'Niet'
Aantal subsidies	42	7	7
Subsidiebedrag	€52,3	€1,1	€0,4

De evaluatie van de subsidies wijst uit dat de vraag voor 42 van de onderzochte subsidies (75%) met 'volledig' beantwoord kan worden. Indien het subsidiebedrag wordt beschouwd, dan wordt zichtbaar dat 97% als 'volledig' doelmatig beschouwd kan worden. De instellingen of organisaties die subsidies ontvangen zijn over het algemeen stichtingen zonder winstoogmerk.

De afhankelijkheid van een subsidie

Als tweede kan de inhoudelijke doelmatigheid beoordeeld worden door de volgende vraag te beantwoorden: In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten niet worden uitgevoerd zonder de subsidie en derhalve sprake is van marktfalen?

Tabel 6.2 Beoordeling geselecteerde subsidies op de vraag in hoeverre de gesubsidieerde activiteiten niet worden uitgevoerd zonder de subsidie

	'Volledig'	'Deels'	'Niet'
Aantal subsidies	46	10	0
Subsidiebedrag	€53,1	€0,7	€0,0

De evaluatie van de subsidies wijst uit dat voor de meeste subsidies de gesubsidieerde activiteiten door de betreffende organisatie of instelling niet kunnen worden uitgevoerd zonder een subsidie. De gesubsidieerde activiteiten kunnen niet zonder financiële bijdrage door de markt worden uitgevoerd of de betreffende instelling of organisatie is voor haar voortbestaan afhankelijk van de subsidie.

De doelmatigheid van gesubsidieerde activiteiten

Als derde kan de inhoudelijke doelmatigheid beoordeeld worden door de volgende vraag te beantwoorden: In hoeverre worden de gesubsidieerde activiteiten van de betreffende instelling of organisatie tegen zo laag mogelijk kosten uitgevoerd?

Als onderdeel van de inhoudelijke toets en de risicobeoordeling bij het beoordelen van de subsidieaanvraag en de inhoudelijke toets bij het vaststellen van de subsidie wordt tevens ingegaan op de vraag in hoeverre de subsidie doelmatig is gebruikt. Bij het beoordelen van de subsidieaanvraag wordt bijvoorbeeld bepaald in hoeverre de financiële onderbouwing voldoende inzicht biedt in de besteding van de subsidiemiddelen en in hoeverre er voldoende vertrouwen is dat de activiteiten met deze subsidie gefinancierd kunnen worden. De subsidiabele kosten worden echter niet expliciet op hun aannemelijkheid en redelijkheid getoetst, zoals is vastgelegd in het Kaderbesluit (artikel 6, lid 3). Bij het vaststellen van de subsidie wordt onder andere bezien of de activiteiten zijn uitgevoerd in overeenstemming met de bij de subsidieaanvraag ingediende begroting en of de kosten redelijk (doelmatig) zijn gemaakt in de afgesproken periode.

Tabel 6.3 Beoordeling geselecteerde subsidies op de vraag in hoeverre de gesubsidieerde activiteiten van de betreffende instelling of organisatie tegen zo laag mogelijk kosten worden uitgevoerd

	'Volledig'	'Deels'	'Niet'
Aantal subsidies	53	3	0
Subsidiebedrag	€48,4	€5,4	€0,0

De evaluatie van de subsidies wijst uit dat de vraag voor vrijwel alle subsidies (95%) met 'volledig' beantwoord kan worden. Voor een enkele subsidie is de vraag met 'deels' beantwoord, omdat op basis van het gesprek met de beleidsmedewerker of de subsidieontvanger is geconcludeerd dat de uitvoering van de activiteiten doelmatiger plaats had kunnen vinden, bijvoorbeeld als gevolg van de beperkte continuïteit in bemensing.

6.5 Conclusies

De SEKW als overwegend doelmatig instrument

De doelmatigheid op SEKW niveau kan worden bepaald door vast te stellen welk aandeel van de subsidies als doelmatig wordt aangemerkt en door het subsidiebedrag te beschouwen. Van de geselecteerde subsidies zijn 47 subsidies (95%) 'volledig' doelmatig, hetgeen tevens doorwerkt op de doelmatigheid op het niveau van de SEKW. Indien het subsidiebedrag wordt beschouwd, dan wordt zichtbaar dat 99% als 'volledig' doelmatig beschouwd kan worden. De SEKW kan derhalve als een overwegend doelmatig instrument worden beschouwd.

7 Conclusie en aanbevelingen

7.1 Conclusie

De SEKW is als subsidieregeling overwegend doeltreffend en doelmatig. Daarbij dient de SEKW bovendien een belangrijk doel: het uitvoeren van experimenten of kennisoverdrachtactiviteiten met betrekking tot 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving'. De opgaven met betrekking tot 'het bouwen, het wonen en de woonomgeving' blijven in de (nabije) toekomst belangrijk, waarbij de betrokkenheid van de Rijksoverheid onverminderd blijft gevraagd. De evaluatie geeft aanleiding om de SEKW als subsidieregeling te continueren. Er zijn wel optimalisaties in de uitvoeringspraktijk te benoemen. Hier gaan we in de aanbevelingen nader op in.

7.2 Aanbevelingen

Vanuit deze evaluatie volgen de volgende aanbevelingen:

1) De (inhoudelijke) toetsing moet de doeltreffendheid en de doelmatigheid verhogen

De (expliciete) inhoudelijke toetsing van de gesubsidieerde activiteiten is beperkt, hetgeen enerzijds flexibiliteit oplevert voor de betrokken beleidsmedewerker, maar anderzijds de inhoudelijke sturing minder eenvoudig maakt. Om deze reden is het aan te bevelen om de inhoudelijke toets die reeds (impliciet) worden uitgevoerd bij het beoordelen van de subsidieaanvraag en het vaststellen van de subsidie aan te scherpen en te versterken. De volgende vragen dienen expliciet door de betreffende beleidsmedewerker te worden beantwoord, omdat daar in de praktijk onvoldoende op wordt getoetst:

- a. In hoeverre dragen de gesubsidieerde activiteiten bij aan de operationele doelstellingen van de SEKW? De betreffende toets past bij de afwijzingsgrond die is vastgelegd in artikel 13 lid g van het Kaderbesluit. De inhoudelijke toets bevat de vraag of de activiteiten voldoende bijdragen aan de doelstelling van de subsidie, terwijl de praktijk uitwijst dat de beleidsmedewerkers binnen het ministerie van BZK, die verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van de inhoudelijke toets, over het algemeen niet op de hoogte zijn van de operationele doelstellingen van de SEKW;
- b. In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten enkel door de betreffende organisatie of instelling op de voorgestelde wijze worden uitgevoerd? De betreffende toets is niet vastgelegd als afwijzingsgrond in het Kaderbesluit, maar is onder andere relevant voor de keuze voor het verlenen van een subsidie of het verstrekken van een opdracht.
- c. In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten niet worden uitgevoerd zonder de subsidie en derhalve sprake is van marktfalen? De betreffende toets past bij de afwijzingsgrond die is vastgelegd in artikel 13 lid d van het Kaderbesluit. De inhoudelijke toets bevat de vraag of de activiteiten ook zonder BZK-subsidie uitgevoerd hadden kunnen worden, terwijl op basis van de gesprekken met de beleidsmedewerkers van het ministerie van BZK de indruk is ontstaan dat een kritische reflectie op de betreffende vraag ontbreekt.
- d. In hoeverre zijn of worden de gesubsidieerde activiteiten tegen zo laag mogelijke kosten uitgevoerd? De toets past bij artikel 6 lid 3 van het Kaderbesluit, waarin wordt gesproken over de aannemelijkheid en redelijkheid van de subsidiabele kosten.

De antwoorden op de vragen kunnen worden gebruikt als motivering om een subsidie toe te kennen, maar tevens een reden zijn voor het afwijzen van de subsidie en derhalve moeten worden vastgelegd in de afwijzingsgronden. Hierbij verdient met name vraag b) bij een mogelijke continuering aandacht omdat deze toets nog niet in het Kaderbesluit is opgenomen. Daarnaast dienen de vragen expliciet beantwoord te worden in de inhoudelijke toets en risicoanalyse bij het beoordelen van de subsidieaanvraag. Indien vraag b en/of c met 'niet' beantwoord kan worden, dan dienen de activiteiten te worden gefinancierd vanuit een opdracht.

2) De interne en externe bekendheid van de SEKW en het Kaderbesluit vergroten

De inhoudelijke toets en risicobeoordeling bij de subsidieaanvraag en de inhoudelijke toets bij de subsidievaststelling zijn verplicht. De praktijk wijst echter uit dat de bekendheid met de SEKW, de operationele doelstellingen van de SEKW en het Kaderbesluit onder beleidsmedewerkers van het ministerie van BZK beperkt is. Daaruit kan worden afgeleid dat de inhoudelijke toetsen niet altijd of niet bewust worden uitgevoerd. Om deze reden wordt aanbevolen om de bekendheid van de SEKW en het Kaderbesluit intern te verbeteren en de inhoudelijke toetsen beter in de organisatie in te bedden.

Daarnaast wijst de praktijk uit dat de bekendheid van de SEKW onder subsidieontvangers eveneens beperkt is. De subsidieontvangers geven aan niet op de hoogte te zijn van de SEKW en de operationele doelstellingen van de SEKW. Omdat de SEKW als instrument momenteel hoofdzakelijk wordt gebruikt om vanuit het ministerie van BZK de beleidsdoelstellingen van het ministerie te realiseren, is het niet direct noodzakelijk om de externe bekendheid te vergroten.

De behoefte aan een instrument om activiteiten die bijdragen aan de beleidsdoelstellingen van het ministerie van BZK te financieren zal blijven bestaan. Voor de toekomst is het echter wel aan te bevelen om te onderzoeken of de SEKW als subsidieregeling het passende instrument daarvoor is en/of de externe bekendheid en de toegankelijkheid vergroot dient te worden in het kader van concurrentie, innovatie en inclusiviteit.

3) De kennisoverdracht expliciteren en vergroten

De bijdrage van gesubsidieerde activiteiten aan de operationele doelstellingen van de SEKW is tevens afhankelijk van de mate waarin een experiment wordt opgeschaald of kennisoverdracht plaatsvindt. Het opschalen van een experiment of het maximaliseren van kennisoverdracht is niet altijd onderdeel van de doelstellingen van de subsidie. Om deze reden is het aan te bevelen om bij het verstrekken van de subsidie tevens doelstellingen daaromtrent vast te leggen en/of expliciet te toetsen in welke mate en op welke wijze experimenten of kennisoverdracht plaatsvinden.

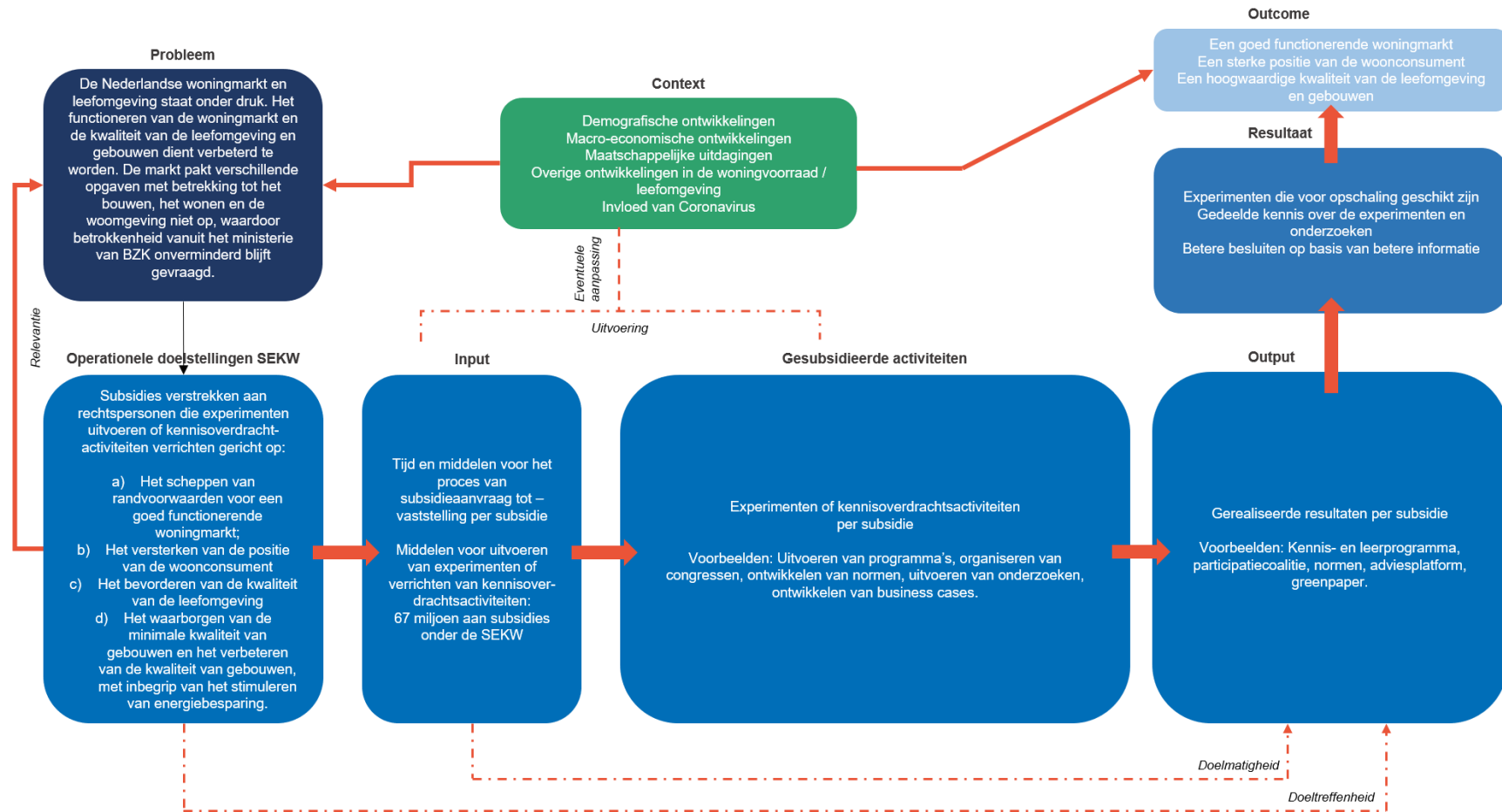
Daarbij is het mogelijk om gebruik te maken van artikel 4 lid 1 van de Kaderwet, die de mogelijkheid schept om eisen te stellen aan de openbaarmaking van de resultaten. Het is bijvoorbeeld denkbaar om in de subsidiebeschikking expliciet op te nemen dat alle resultaten openbaar gemaakt moeten worden en kosteloos ter beschikking moeten worden gesteld. De resultaten zijn immers met publiek geld tot stand gebracht.

4) Het toevoegen van de term 'kennisontwikkeling'

De Rijksbegroting spreekt over 'onderzoek en kennisoverdracht'. De SEKW is gericht op 'experimenten en kennisoverdracht'. De praktijk wijst uit dat de subsidies die onder de SEKW verstrekt zijn over het algemeen betrekking hebben op kennisontwikkeling en kennisoverdracht. De term kennisontwikkeling zou daarom ook expliciet moeten worden toegevoegd aan de subsidieregeling.

Bijlagen

Bijlage 1: Evaluatiekader

Bijlage 2: Factsheet

[Naam subsidie]	
Algemene informatie over de subsidie	
Korte beschrijving	<ul style="list-style-type: none"> • Wie is de subsidieontvanger? • Op welke activiteiten heeft de subsidie betrekking? • Wat is het type activiteiten waarop de subsidie betrekking heeft; experiment of kennisoverdracht?
Doelstellingen	<ul style="list-style-type: none"> • Vanuit welke doelen is de subsidie ingegeven/aan welke doelen is de subsidie gekoppeld? • Aan welke doel van de SEKW draagt de subsidie bij? • Welke doelen zijn geformuleerd voor de subsidie? • Welke indicator(en) is/zijn vastgelegd in de doelen voor de subsidie?
Budget	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is het subsidiebedrag? • Wat is het volledige budget voor het experiment of de kennisoverdrachtsactiviteit?
Aanvangsdatum en looptijd	<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de aanvangsdatum van de subsidie? • Wat is de doorlooptijd van de subsidie?
Betrokken partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Welke partijen zijn betrokken bij het project?
Samenhang met andere subsidies	<ul style="list-style-type: none"> • In hoeverre is er sprake van een samenhang met andere subsidies?
Proces van aanvraag, beschikking en verantwoording	<ul style="list-style-type: none"> • Hoe is het proces van aanvraag subsidie, beschikking en verantwoording verlopen? • Wat zou er verbeterd kunnen worden aan het subsidieproces? • Waarom is er voor SEKW gekozen? Waren er ook andere subsidie- of financieringsmogelijkheden?
Output en outcome van de subsidie	
Gerealiseerde resultaten (output)	<ul style="list-style-type: none"> • Welke resultaten zijn gerealiseerd met de subsidie?
Gerealiseerde maatschappelijke effecten (outcome)	<ul style="list-style-type: none"> • Welke maatschappelijke effecten hebben de resultaten die zijn gerealiseerd met de subsidie tot gevolg?
Neveneffecten	<ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn neveneffecten die zijn gerealiseerd met de subsidie?
Doeltreffendheid en doelmatigheid van de subsidie	
Doeltreffendheid	<ul style="list-style-type: none"> • In hoeverre dragen de gesubsidieerde activiteiten bij aan de operationele doelstellingen van de SEKW? • In hoeverre dragen de gerealiseerde resultaten bij aan de doelstellingen van de subsidie?
Doelmatigheid	<ul style="list-style-type: none"> • In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten enkel door de betreffende instelling of organisatie op de voorgestelde wijze worden uitgevoerd? • In hoeverre kunnen de gesubsidieerde activiteiten door de betreffende instelling of organisatie niet worden uitgevoerd zonder de subsidie en is derhalve sprake van marktfalen? • In hoeverre worden de gesubsidieerde activiteiten door de betreffende instelling of organisatie tegen zo laag mogelijke kosten uitgevoerd?

[Naam subsidie]	
Impact van de subsidie	
Impact	<ul style="list-style-type: none"> • Welke maatschappelijke impact zien BZK en de subsidieontvanger? • Op welke wijze heeft kennisoverdracht plaatsgevonden als gevolg van de subsidie? • Wat is het (publieks)bereik van de kennisoverdracht? • Wie zijn belangrijke gebruikers van de subsidie? • Wat is de mening van de gebruikers over de maatschappelijke impact van de subsidie?
Overige aspecten	
Externe invloeden die invloed hebben op doeltreffendheid en doelmatigheid	<ul style="list-style-type: none"> • Welke externe invloeden zijn van invloed op de doeltreffendheid en de doelmatigheid van de subsidie?
Overkoepelend oordeel evaluator - doeltreffendheid (geen eigen oordeel)	<ul style="list-style-type: none"> • Voldaan aan criteria bij doeltreffendheid t.o.v. doelstellingen SEKW: Volledig / deels / niet • Voldaan aan criteria bij doeltreffendheid t.o.v. doelstellingen betreffende subsidie: Volledig / deels / niet • Eventueel toelichting (indien nodig)
Overkoepelend oordeel evaluator - doelmatigheid (geen eigen oordeel)	<ul style="list-style-type: none"> • Voldaan aan criteria bij doelmatigheid t.o.v. afhankelijkheid organisatie: Volledig / deels / niet • Voldaan aan criteria bij doelmatigheid t.o.v. afhankelijkheid subsidie: Volledig / deels / niet • Voldaan aan criteria bij doelmatigheid t.o.v. laag mogelijke kosten: Volledig / deels / niet • Eventueel toelichting (indien nodig)
Algemene informatie over de evaluatie van de subsidie	
Geëvalueerd door	<ul style="list-style-type: none"> • Wie heeft de subsidie geëvalueerd?
Opmerkingen	
Bronnen	<ul style="list-style-type: none"> • Welke bronnen zijn gebruikt bij de evaluatie van de subsidie, bijvoorbeeld subsidiebeschikking en evaluaties?
Geïnterviewden	<ul style="list-style-type: none"> • Welke dossierhouder vanuit het ministerie is betrokken? • Welke contactpersoon bij de subsidieontvanger is betrokken? • Welke gebruiker is betrokken?

Bijlage 3: Subsidieaanvraagformulier

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Subsidieaanvraagformulier

Raadpleeg eerst de toelichting voordat u het formulier invult. De toelichting treft

Inleiding

Lees de toelichting goed door voor u het aanvraagformulier invult. De toelichting ondersteunt u bij het zo juist en volledig mogelijk invullen van de subsidieaanvraag.

Een volledige aanvraag is ondertekend door de daartoe bevoegde statutair bestuurder en gaat vergezeld van alle gevraagde documenten.

Vul het formulier digitaal in, print het ingevulde formulier uit en plaats de benodigde handtekening. Stuur het ingescande formulier inclusief alle gevraagde bijlagen bij voorkeur per e-mail naar:

<Mailadres>

U kunt de aanvraag ook per post verzenden naar:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

<Directoraat Generaal>

<Directie>

Postbus 20011

2500 EA Den Haag

Subsidieaanvraag

1.1 Gegevens aanvrager

1.1.1 *Gegevens organisatie*

Organisatie	Naam organisatie
Rechtsvorm	Rechtsvorm
Kvk Inschrijfnummer	Kvk-nummer
BTW-nummer	BTW-nummer
Banknummer	IBAN-nummer
Bezoekadres	Straat + Huisnummer Postcode + Plaats
Postadres	Postcode + Plaats

1.1.2 *Contactpersoon*

Contactpersoon

Telefoon Telefoonnummer

E-mailadres E-mailadres

1.2 Beschrijving aanvraag

1.2.1 Doel

Geef een korte beschrijving van het doel van de te subsidiëren activiteit.

1.2.2 Activiteiten

Geef een overzicht van de activiteiten inclusief een korte toelichting waarmee u uw doel wilt bereiken.

1.2.3 Kosten en looptijd

Wat zijn de totale kosten van uw project? € Vul bedrag in.

Welk bedrag wilt u gesubsidieerd hebben? € Vul bedrag in.

Kunt u BTW verrekenen? Maak uw keuze.

Wat is de looptijd van de gesubsidieerde activiteiten? Startdatum
Einddatum

Indien mogelijk, wilt u een voorschot? Maak uw keuze.

Geef een onderbouwing bij uw voorschotverzoek, waaruit uw liquiditeitsbehoefte blijkt gedurende de looptijd van uw subsidieaanvraag:

Heeft u elders subsidieaanvragen hiervoor aangevraagd en/of subsidie ontvangen? Maak uw keuze.

Indien 'Ja' graag uw aanvraag hieronder toelichten.

1.3 Ondertekening

Dit formulier dient namens uw organisatie rechtsgeldig te worden ondertekend door een hiertoe bevoegd statutair bestuurder.

Datum

Plaats

Vul hier datum in.

Vul hier plaats in.

Handtekening

Naam:

Functie:

Bij deze aanvraag dient u de volgende bijlagen mee te sturen:

- Gespecificeerde begroting (pxq)
- Bij eerste aanvraag: uittreksel van het KvK-register en kopie bankafschrift.
- Overige voorbeelden van bijlagen zijn: projectplan, activiteitenplan, beleidsplan, etc.

Toelichting

Aan te leveren informatie

Alleen volledig ingevulde aanvraagformulieren worden in behandeling genomen. Een volledige aanvraag heeft betrekking op één project, is volledig ingevuld en gaat vergezeld van **alle** gevraagde bijlagen en bescheiden. Er dient een gespecificeerde begroting (pxq) met uw subsidieaanvraag meegestuurd te worden.

1.1.1. Contactgegevens

Bij deze vraag vult u de gegevens van uw organisatie in. Indien het bezoekadres gelijk is aan het postadres hoeft u het postadres niet in te vullen.

1.1.2. Contactpersoon

U dient de voorletters en de volledige uitgeschreven tussenvoegsels en achternaam van de contactpersoon in te vullen (dus niet "v.d."), zodat het secretariaat de correspondentie op de juiste wijze kan adresseren.

1.2.1. Doel

Hier geeft u kort aan wat u bereikt wilt hebben als het project is afgerond. U kunt hier ook eventuele producten benoemen die het project zal opleveren (bijvoorbeeld: een methodiekbeschrijving of een samenwerkingsovereenkomst).

Geef een reële opgave van wat u wilt bereiken. Het al dan niet realistisch zijn van de doelstelling weegt me bij de beoordeling van de aanvraag.

1.2.2. Activiteiten

Benoem eerst de geplande projectactiviteiten. Geef eenduidig en concreet te nemen acties weer per activiteit. U dient tevens aan te geven welke resultaten en effecten de omschreven activiteiten opleveren. U vult bij iedere activiteit in welke resultaten en effecten de activiteit oplevert voor de doelstelling van het project.

U dient de resultaten en effecten "output en outcome gericht" te formuleren. Als output wilt u bijvoorbeeld bij activiteit 1 een congres of bijeenkomst organiseren. Resultaten en effecten kunnen in dit verband zijn dat u 600 uitnodigingen verstuurt, 80 bezoekers hoopt te ontvangen en 20 deelnemers hoopt te werven voor uw project.

1.2.3. Kosten en looptijd

Kosten

Vul zowel de totale kosten van het project in als het deel van de kosten dat u gesubsidieerd wilt hebben. Het gevraagde gesubsidieerde bedrag wordt in relatie tot het doel dat u ermee wilt bereiken en de activiteiten die u wilt ontplooiën, meegewogen in de beoordeling. Specificeer uw kosten zo veel mogelijk in de begroting met personele en materiele kosten, en in prijs maal hoeveelheid (pxq). Geef daarbij ook aan of deze kosten inclusief of exclusief BTW zijn begroot.

BTW

Indien u BTW-plichting bent en betaalde BTW kunt verrekenen, dan is BTW in de subsidie niet subsidiabel. Indien u de te betalen BTW voor de subsidie activiteiten niet kunt verrekenen en die BTW een kostenpost voor u vormt, dan kunt u door u te betalen BTW meenemen in de berekening van de begroting.

Looptijd

Geef hier de totale looptijd van het project weer. Deze gegevens hebben wij nodig voor de planning van de verantwoording en afwikkeling in geval van verstrekking van de subsidie.

Bevoorschotting

Geef aan of u aanspraak wilt maken op een voorschot en onderbouw uw voorschotverzoek. Het is ter beoordeling aan het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties of zij akkoord gaat met uw voorstel en in hoeveel termijnen u het voorschot uitgekeerd zult krijgen.

1.3. Ondertekening

Dit formulier dient namens uw organisatie rechtsgeldig te worden ondertekend door een hiertoe bevoegd statutair bestuurder. Bij behandeling van uw aanvraag dient uw organisatie geregistreerd te staan in het KvK-register. Onderteken het formulier met dat datum, plaats, handtekening, uw naam en functie.

Bijlagen

U dient een gespecificeerde begroting (pxq) met uw subsidieaanvraag mee te sturen. Indien u voor het eerst subsidie aanvraagt bij BZK dient u een uittreksel van het KvK-register en een kopie bankafschrift mee te sturen. Overige voorbeelden van bijlagen zijn: projectplan, activiteitenplan, beleidsplan, etc.

Behandeltermijnen

Behandelen aanvraag

Voor de behandeling van een subsidieaanvraag hanteren wij de wettelijke termijn van maximaal 13 weken. In uitzonderingsgevallen geldt een termijn van 22 weken. Deze termijn geldt voor subsidieaanvragen waarbij sprake is van EU-cofinanciering of bij aanvragen waarvoor een beoordelingscommissie moet worden ingesteld. U ontvangt binnen 2 weken na ontvangst van uw aanvraag een ontvangstbevestiging.

Ontbrekende informatie

Wanneer wij constateren dat de door u ingeleverde aanvraag onvolledig is, ontvangt u binnen 2 weken na ontvangst een verzoek om de ontbrekende informatie aan te vullen. U heeft dan 2 weken om de informatie aan te leveren.

Uw aanvraag wordt niet in behandeling genomen wanneer u, na eerder verzoek om aanvullende informatie, alsnog niet binnen de termijn van 2 weken de ontbrekende informatie heeft aangeleverd. U wordt hiervan schriftelijk op de hoogte gebracht.

Bijlage 4: Memo subsidieaanvraag

DGBRW /pDGOW
Directie Bouwen & Energie
Afdeling Sectoraal Beleid Energiebesparing

**Directoraat-Generaal
Bestuur Ruimte en Wonen**
Datum

memo

Subsidieverlening

Subsidie ontvanger:

Naam subsidie:

Advies aan budgethouder:

Is er sprake van een subsidieregeling, zo ja welke?

Subsidieregeling experimenten en kennisoverdracht wonen 2013.

Wat houdt de subsidieaanvraag in:

Advies wel/geen subsidie verlenen, wat is de reden:

Hoogte van het aangevraagd bedrag en gesubsidieerd bedrag:

Welke uitvoeringsvariant wordt gekozen en toelichten waarom:

Looptijd subsidie (startdatum kan niet in het verleden liggen)

- Begindatum:
- Einddatum:

Staat het in het bestedingsplan, wat is de budgetcodering, is het budget toereikend?

- Hoofdstuk:
- Budgetplaats:
- Budgetpositie:
- Grootboekrekening:

Motivering:

<Hier volgt een inhoudelijke afweging en onderbouwing. Waarom wordt geadviseerd om subsidieaanvraag te verlenen / af te wijzen >

TOETSPUNTEN VOLLEDIGHEID SUBSIDIE-AANVRAAG

Is de aanvraag ingediend met het standaardformulier (zie onderstaand hyperlink)? Zo nee, zitten alle aspecten uit het aanvraagformulier in de subsidieaanvraag?

Datum

Ga naar startpagina Rijksportaal:

[Home](#) > [Financieel](#) > [Financiële processen BZK Kerndepartement](#) > [Subsidies](#) > [Hulpmiddelen](#)
[Standaardformulier subsidieaanvraag](#)

Toetspunten Financieel Medewerker

- Heeft de toets of de aanvrager voorkomt in het M&O-register FEZ plaatsgevonden?
- Bankrekeningnummer waarop de subsidie dient te worden gestort. Komt dit overeen met de relatiegegevens bij FDC? Ja/Nee
- Is de *Checklist risicoanalyse en Inhoudelijke beoordeling* door de beleidsmedewerker ingevuld en aan het dossier toegevoegd? Ja/Nee

Toetspunten Beleidsmedewerker

Ga na of de aanvraag de volgende vereiste gegevens bevat:

- Doel van de te subsidiëren activiteit;
- Overzicht van activiteiten incl. korte toelichting waarmee doel bereikt wordt;
- Totale kosten van het project moeten met een PxQ-begroting (dit is het geheel van de activiteiten en de bijbehorende kosten: uur x tarief) worden onderbouwd
LET OP: de posten *Onvoorzien*, *Winstopslag* en *Algemene Reserveringen* in de begroting worden niet gesubsidieerd;
- Bedrag waarvoor subsidie wordt aangevraagd;
- Nieuwe aanvragers dienen een recente Uittreksel KvK toe te voegen.
De KvK-check wordt uitgevoerd op het bestaan van de rechtspersoon en de statutaire naam (voor adressering van de brieven).
- Nieuwe aanvragers dienen een bewijs mee te sturen dat de bankrekening op naam van de aanvrager staat, of als een bankrekeningnummer wijzigt, zodat de relatiegegevens aangemaakt kunnen worden. Is een kopie bankafschrift toegevoegd?
- Indien er sprake is van opgenomen BTW in de subsidieaanvraag: Kan de aanvrager deze verrekenen met de door hem af te dragen BTW?
- Indien er geen sprake is van een regeling:
Wordt een voorschot aangevraagd? Zo ja, is er een weergave of onderbouwing liquiditeitsbehoefte gedurende het boekjaar waarvoor de subsidie wordt aangevraagd, zo mogelijk per tijdvak van 3 maanden meegestuurd?
Voeg een onderbouwing bij afwijking van de voorschot-aanvraag;
Indien in de subsidieregeling gevraagd:
- is de vereiste de-minimusverklaring aanwezig?

Bijlage 5: Memo subsidievaststelling

DGBRW / pDGOW
Directie Bouwen & Energie
Afdeling Sectoraal Beleid Energietransitie

**Directoraat-Generaal
Bestuur Ruimte en Wonen**
Datum

memo

Subsidievaststelling

Subsidie ontvanger:

Naam subsidie:

Advies aan budgethouder:

Bedrag:

Motivering:

Ik verzoek je akkoord te gaan met het vaststellen van de subsidie en tot uitbetaling van het resterende subsidiebedrag van € X.

TOETSPUNTEN VOLLEDIGHEID SUBSIDIE-VASTSTELLING

Zijn alle voor de vaststelling benodigde documenten aangeleverd conform in regelgeving en/of beschikking is opgenomen?

Datum

Indien de vaststellingsaanvraag niet compleet is dient dit teruggemeld te worden aan de subsidieaanvrager met het verzoek de ontbrekende documenten alsnog aan te leveren.

Toetspunten Financieel Medewerker

- ✓ Originele (en wijzigings-) beschikking aan het dossier toevoegen.
- ✓ Is de *Checklist Inhoudelijke toets op aanvraag tot subsidievaststelling* door de beleidsmedewerker ingevuld en aan het dossier toegevoegd? Ja/Nee
- ✓ Indien de subsidie nihil of minder dan 50% wordt vastgesteld, dan dient de subsidieaanvrager in het M&O-register opgenomen te worden.

Toetspunten Beleidsmedewerker

De subsidieregeling (subsidieregeling en/of Kaderbesluit BZK subsidies) stelt specifieke eisen aan de documenten die bij de vaststellingsaanvraag moeten worden ingediend. Stel vast dat alle vereiste documenten zijn ontvangen, conform de subsidieverleningsbeschikking.

- Zijn de gemaakte kosten toe te rekenen aan de activiteiten waarvoor subsidie is verstrekt?

Ga na of de aanvraag de volgende vereiste gegevens bevat:

- Een bewijs dat de gesubsidieerde activiteiten hebben plaatsgevonden (variant 3, 4, 5);
- Een einddeclaratie (prestatie en gerealiseerde kosten) conform de voor zover ingediende begroting (variant 4, 5);
- Een controleverklaring (variant 5).

Bijlage 6: Lijst met geïnterviewden

Ministerie van BZK	
Algemeen	
	Afdelingshoofd Energietransitie en klimaatadaptatie
	Afdelingshoofd Bouwregelgeving en bouwkwaliiteit
	Adviseur bedrijfsvoering
	Programmamanager Programma Aardgasvrije Wijken (PAW)
	Senior beleidsmedewerker
	Accountmanager Woonbond
	Adviseur bedrijfsvoering
	Adviseur bedrijfsvoering
	Adviseur strategisch financieel beleid/accountmanager Platform31
	Coördinerend strategisch beleidsadviseur
	Projectleider evaluatie SEKW
Accountmanagers	
	Accountmanager Stichting Milieu Centraal
	Accountmanager Stichting VvE Belang e.a.
	Accountmanager Neprom
	Accountmanager Vereniging De Brede Stroomversnelling
	Accountmanager Stichting TKI Urban Energy
	Accountmanager Stichting De Bouwcampus en Stichting BIM Loket
	Accountmanager Stichting Bouwkwaliiteit en TNO
	Accountmanager Regionale Samenwerkingsmaatschappij
	Accountmanager Woonbond
	Accountmanager Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut
	Accountmanager Vereniging van Nederlandse Gemeenten
	Accountmanager Rijksuniversiteit Groningen
	Accountmanager Nederlandse Brandwonden Stichting
	Accountmanager Kences
	Accountmanager Stichting HIER Klimaatbureau
	Accountmanager Vereniging Leegstandbeheerders Nederland
	Accountmanager NIBUD
	Accountmanager Stichting Nationaal Energiebespaarfonds e.a.
	Accountmanager Bewonersvereniging Centraal Wonen
	Accountmanager Cirkelstad en De Energieambassadeur
	Accountmanager B+B Vakmedianet B.V.
	Accountmanager Stichting Dutch Green Building Council e.a.

Subsidieontvangers/gebruikers	
	Rijksuniversiteit Groningen
	Stichting De Bouwcampus
	Stichting Nationaal Energiebespaarfonds
	Brandwonden Stichting
	Neprom
	B+B Vakmedianet B.V.
	Nederlandse Woonbond
	Nederlandse Woonbond
	Stichting TKI Urban Energy
	Cirkelstad
	Stichting HIER Klimaatbureau
	FEDEC
	ISSO
	Nationale Milieudatabase
	Kences
	Stichting Schooldakrevolutie
	Stichting Vve Belang
	Vereniging De Brede Stroomversnelling
	Stimular
	Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut
	Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut
	NIBUD
	ISSO
	Bewonersvereniging Centraal Wonen
	Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut
	De Energieambassadeur
	Dutch Green Building Council
	Stichting HIER Klimaatbureau
	Stichting De Bouwcampus
	Nationale Milieudatabase
	Stichting Milieu Centraal
	Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut
	Regionale Samenwerkingsmaatschappij
	TNO
	Nederlandse Woonbond

Over Ecorys

Ecorys is een toonaangevend internationaal onderzoeks- en adviesbureau dat zich richt op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen. Door middel van uitmuntend, op onderzoek gebaseerd advies, helpen wij publieke en private klanten bij het maken en uitvoeren van gefundeerde beslissingen die leiden tot een betere samenleving. Wij helpen opdrachtgevers met grondige analyses, inspirerende ideeën en praktische oplossingen voor complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken.

Onze bedrijfsgeschiedenis begon in 1929, toen een aantal Nederlandse zakenlieden van wat nu beter bekend is als de Erasmus Universiteit, het Nederlands Economisch Instituut (NEI) oprichtten. Het doel van dit gerenommeerde instituut was om een brug te slaan tussen het bedrijfsleven en de wereld van economisch onderzoek. Het NEI is in 2000 uitgegroeid tot Ecorys.

Door de jaren heen heeft Ecorys zich verspreid over de wereld met kantoren in Europa, Afrika, het Midden-Oosten en Azië. Wij werven personeel met verschillende culturele achtergronden en expertises, omdat wij ervan overtuigd zijn dat mensen met uiteenlopende eigenschappen een meerwaarde kunnen bieden voor ons bedrijf en onze klanten.

Ecorys excelleert in zeven werkgebieden:

- Economic growth;
- Social policy;
- Natural resources;
- Regions & Cities;
- Transport & Infrastructure;
- Public sector reform;
- Security & Justice.

Ecorys biedt een duidelijk aanbod aan producten en diensten:

- voorbereiding en formulering van beleid;
- programmamanagement;
- communicatie;
- capaciteitsopbouw (overheden);
- monitoring en evaluatie.

Wij hechten waarde aan onze onafhankelijkheid, onze integriteit en onze partners. Ecorys geeft om het milieu en heeft een actief maatschappelijk verantwoord ondernemingsbeleid, gericht op meerwaarde voor de samenleving en de markt. Ecorys is in het bezit van een ISO14001-certificaat dat wordt ondersteund door al onze medewerkers.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

Sound analysis, inspiring ideas